

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomikoulutus

2018

Silja-Elisa Kujala

ENNALTAEHKÄISEVÄN VANHUSTYÖN KÄYTÄNTÖJÄ JA HAASTEITA

– työntekijöiden kokemuksia Liikkuva
resurssikeskus -hankkeesta

Silja-Elisa Kujala

ENNALTAEHKÄISEVÄN VANHUSTYÖN KÄYTÄNTÖJÄ JA HAASTEITA

- työntekijöiden kokemuksia Liikkuva resurssikeskus -hankkeesta

Väestön ikääntyminen ja huoltosuhteen heikkeneminen tuovat haasteita vanhustyön toteuttamiseen Suomessa. On tärkeää luoda uusia toimintamalleja hyvän ikääntymisen varmistamiseksi.

Tutkimuksen tavoitteena on kuvata, millaisia hyviä käytäntöjä, haasteita ja kehittämiskohtia Liikkuva resurssikeskus -hankkeesta nousee. Turun kaupungin ja Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n yhteisessä hankkeessa tehdään liikkuvaa, ennaltaehkäisevää vanhustyötä.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat: 1. Miten Liikkuva resurssikeskus -hankkeen toiminta on hyödyksi kotona asuville ikäihmisille? 2. Mitkä ovat Liikkuva resurssikeskus -hankkeen hyviä toimintatapoja? 3. Millaisia ovat Liikkuva resurssikeskus -hankkeen haasteet ja mitä kehitettävää hankkeessa on?

Tutkimus on laadullinen tutkimus ja aineisto kerättiin teemahaastatteluilla seitsemältä hankkeen työntekijältä. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Tutkimushaastattelut toteutettiin huhti-toukokuussa 2018.

Tutkimuksen tulosten perusteella hankkeen saavutettavuus, osallistavan toiminnan mahdollisuudet ja oikea-aikainen palveluiden tarjoaminen hyödyttävät ikääntyneitä. Hankkeen toimintatavoista tärkeimmiksi nähtiin joustavuus, pop up -vapaaehtoistyön mahdollisuuksien tarjoaminen, hankkeessa käytetyt toiminnalliset menetelmät sekä resurssien säästäminen ylisektorista toimijoiden välistä yhteistyötä tekemällä. Hankkeen kehittämiskohdiksi nähtiin hankkeen pysyvä mallintaminen, asiakaspalautteen keräämisen kehittäminen, hankkeen parempi brändäys ja mainostaminen sekä toiminnan laajentaminen suuremmalle maantieteelliselle alueelle sekä Turun sisällä että maakuntatasolla.

ASIASANAT:

ennaltaehkäisy, matalan kynnyksen palvelut, sektorien välinen yhteistyö, osallisuus, yhteisöllisyys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of Social Services

2018 | 57 + 2

Silja-Elisa Kujala

PRACTICES AND CHALLENGES OF PREVENTIVE WORK WITH THE ELDERLY

- experiences of Liikkuva resurssikeskus -project

The aging of the population and the deterioration of the dependency ratio pose challenges for implementing the elderly work in Finland. It is important to create new operating models to ensure good aging.

The aim of the study is to describe what kind of good practices, challenges and development issues there are in the Liikkuva resurssikeskus project. The joint project of the City of Turku and the Turun Lähimmäispalveluyhdistys produces mobile preventive work with the elderly.

The research questions are: 1. How is the operation of the Liikkuva resurssikeskus -project useful for the elderly people? 2. What are the good practices of the Liikkuva resurssikeskus -project? 3. What are the challenges of Liikkuva resurssikeskus -project and what should be developed in the future?

The study is a qualitative research and the material was collected by theme interviews with seven project workers. The material was analysed by theory-based content analysis. The research interviews were conducted in April-May 2018.

Based on the results of the research, the accessibility of the project, the opportunities for inclusive activity and the timely providing of services benefit the elderly. The most important aspects of the project's work were flexibility, pop up opportunities for volunteering, functional methods used in the project, and saving resources through intersectoral cooperation. Permanent modelling of the project, development of customer feedback collecting, better branding and promotion of the project, and expansion of project both within Turku and at the provincial level are the development areas of the project.

KEYWORDS:

prevention, low level services, intersectoral cooperation, participation, communality

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 ENNALTAEHKÄISEVÄ VANHUSTYÖ	9
2.1 Ennaltaehkäisevä vanhustyö	9
2.2 Neuvonta, palveluohjaus ja yhden luukun periaate	13
2.3 Yhteiskunnan sektorit ja niiden välinen yhteistyö	15
2.4 Liikkuva resurssikeskus -hanke	19
3 TAVOITTEENA HYVÄ VANHENEMINEN	22
3.1 Hyvä vanheneminen ja aktiivinen ikääntyminen	22
3.2 Toimintakyky ja toimijuus ikääntyessä	23
3.3 Ikääntyneen osallisuus	25
3.4 Yhteisöllisyys elämänkaaren loppupäässä	27
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
4.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tutkimuskysymykset	28
4.2 Tutkimusaineiston keruu ja haastateltavien kuvaus	29
4.3 Tutkimusaineiston analysointi	31
5 TUTKIMUSTULOKSET	35
5.1 Asiakkaiden hankkeen toiminnasta saama hyöty	35
5.2 Hankkeen käytännön toiminta	39
5.3 Hankkeen toiminnan kehittämiskohdat	42
6 POHDINTA	45
6.1 Tulosten tarkastelu	45
6.2 Luotettavuus	48
6.3 Lopuksi	51
LÄHTEET	53

LIITTEET

- Liite 1. Haastattelurunko
- Liite 2. Suostumuslomake

KUVIOT

Kuvio 1. Ehkäisevien palveluitten perustelut ja hyöty (Koivula 2013, 18 [Caiels ym. 2010])

Kuvio 2. Hyvän vanhenemisen malli (Tilvis 2006 [Rowe & Kahn, 1997])

Kuvio 3. Aineiston ryhmittely ja käsitteiden muodostuminen

KÄYTETYT LYHENTEET

sote-uudistus	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiden uudistus. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021. (Alueuudistus 2018)
STEA	Sosiaali- ja terveystieteiden avustussäätiö
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Valli ry	Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry
Valvira	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä sosiaalihuollon ohjaus ja valvonta viranomaisena. (STM 2017)
Vanhuspalvelulaki	Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
VTKL	Vanhustyön keskusliitto

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Liikkuva resurssikeskus -hankkeessa toteutuneen toiminnan käytäntöjä ja kehittämiskohtia. Liikkuva resurssikeskus on liikkuva ennaltaehkäisevän vanhustyön toimija, jossa tarjotaan matalankynnyksen palveluja yhdenluukun periaatteella. Hankkeen tavoitteina on tarjota muun muassa ylisektorista, ennaltaehkäisevää neuvontaa ja ohjausta ikääntyneille, tukea ikääntyneiden osallisuutta, lisätä heidän vaikutusmahdollisuuksiaan sekä tukea alueellista yhteisöllisyyttä. (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.)

Liikkuva resurssikeskus -mallilla pyritään osaltaan vastaamaan haasteisiin, joiden parissa vanhustyössä kipuillan yhteiskunnan ikääntyessä. Tilastokeskuksen loppuvuonna 2015 julkistamien arvioiden mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä tulee kasvamaan nykyisestä noin 20 prosentista 26 prosenttiin vuoteen 2030 ja jopa 30 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä. (Tilastokeskus 2015.) Ikärakenteen vanheneminen johtuu paitsi syntävien ikäluokkien pienenemisestä myös siitä, että aiempaa suurempi osa ihmisistä selviytyy hengissä eläkeikään saakka. Suomalaisten elinajanodote on kasvanut merkittävästi viimeisen sadan vuoden kuluessa. (Martelin ym. 2013, 36, 39.) Arvioiden mukaan suomalaisten huoltosuhte heikentyy nopeammin verrattuna EU-maiden keskiarvoon suurten ikäluokkien eläköityessä. Erityisesti 80 vuotta täyttävien ikäryhmän osuus on nopeassa kasvussa. Vuonna 1970 tämän ikäryhmän osuus oli 1% koko väestöstä, vuonna 2011 osuus oli 4,9% ja odotusten mukaan 11.2% vuonna 2045. (Koskinen ym. 2013, 32.)

Väestön ikääntyessä ikärakenteen muutokset lisäävät paitsi palvelutarpeen kasvua tuovat myös haasteita kuntien henkilöstön eläköityessä ja huoltosuhteen huonontuessa (Pihlaja 2010, 25). Eliniän piteneminen on muuttunut yhteiskunnan rakenteissa muun muassa menojen lisääntyessä haasteeksi, joka täytyisi ratkaista (Julkunen 2008, 27). Kohtuullinenkaan taloudellinen kasvu ei riitä rahoittamaan hyvinvointivaltion kasvavia kuluja, joita väestön ikääntyminen lisää (Kirkon vanhustyön strategia 2015). Määrätietoisella varautumisella ja terveen, toimintakykyisen ikääntymisen turvaamisella voidaan vaikuttaa palvelujen tarpeen kasvuun ikääntyvässä Suomessa. Tämä parantaa ikääntyneiden elämänlaatua, vähentää sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta, pidentää työuria ja mahdollistaa iäkkäiden täysivaltaisen osallisuuden yhteiskunnassa ja vaikuttaa näiden kautta julkisen talouden kestävyteen. (STM 2017, 15.) Hyvin toteutetut ennakoivat ja

ennaltaehkäisevät palvelut myöhentävät raskaampien palveluiden tarvetta ja mahdollistavat ikääntyneen asumisen omassa kodissa (Hakonen 2008a, 105). Vanhustyössä tarvitaan uudenlaista ajattelua, toiminnan rakenteita, työtapoja ja resursseja (Aalto 2008, 15). Väestön ikääntyessä olemassa olevien palvelumallien lisäksi tarvitaan omaa kansallista eri tieteenalojen tutkimustietoon ja tämän tiedon yhdistämiseen perustuvaa ennakolluulotonta kehitystyötä järjestelmien, rakenteiden ja toimintamallien uudistamiseksi. Suunnitellut toimet eivät saisi jäädä strategiatasolle. (Helin & von Bonsdorff 2013, 442.) Erilaisia kiinteitä ikääntyneiden neuvontapisteitä on ollut pitkään olemassa, mutta kaikki ikääntyneet eivät osaa hakeutua niihin. Liikkuvalle matalan kynnyksen toiminnalle on selkeä aukko vanhuspalveluiden palvelujärjestelmässä. (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.)

Tässä tutkimuksessa haastatellaan hankkeen seitsemää työntekijää, joilla on omakohtaista käytännön kokemusta Liikkuva resurssikeskus -hankkeen toiminnasta. Tutkimus on toteutettu teemahaastatteluna. Tutkimuksessani teen näkyväksi Liikkuva resurssikeskus -hankkeessa kokeillun ja toteutuneen toiminnan käytänteitä ja haasteita sekä asiakkaille koituvaa hyötyä hankkeen työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteena on, että Liikkuva resurssikeskus -hankkeesta voitaisiin muodostaa selkeämpi toimintamalli ja jatkossa toiminta voitaisiin juurruttaa entistä paremmin Turkuun ja myös maakuntatasolle. Tutkimuksen aineisto on analysoitu käyttäen teoriaohjaavaa sisällönanalyysi menetelmää käyttäen apuna tutkimuksen teemahaastattelurunkoa.

Haluan kiittää opinnäytetyön ohjaajaa Liisa Piristä kriittisestä ja eteenpäin vievästä ohjauksesta. Kiitos myös toimeksiantajalle eli Liikkuva resurssikeskus -hankkeessa mukana olevalle Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:lle sekä siellä Helena Norokalliolle ja Satu Järvenpäälle mutkattomasta yhteydenpidosta ja kannustavasta palautteesta opinnäyteprosessin aikana. Kiitos myös haastateltaville hyvästä ja sujuvasta yhteistyöstä.

2 ENNALTAEHKÄISEVÄ VANHUSTYÖ

2.1 Ennaltaehkäisevä vanhustyö

Vanhustyö on toimintaa, jonka päämääränä on edistää ikääntyneen ihmisen elämänlaatua ja hyvinvointia sekä lisätä hänen turvallisuuttaan ja elämänhallintaansa. Vanhustyön tavoitteena on luoda edellytyksiä osallisuudelle ja mielekkäälle toiminnalle korostaen ikääntyneen omatoimisuutta ja omia voimavaroja tasavertaisena kansalaisena. Sen avulla pystytään lisäämään ihmisen elämänlaatua antamalla inhimillistä hoitoa, ylläpitämällä sosiaalisia kontakteja, järjestämällä kiinnostavaa tekemistä ja parantamalla mahdollisuuksia asua omassa kodissa. Vanhustyön arvopäämääränä on hyvän elämän turvaaminen. Hyvän vanhuuden kokeminen edellyttää, että ihminen voi tuntea olonsa turvalliseksi ja hallita omaa elämäänsä. (Koskinen ym. 1998, 55.)

Vanhuspalveluiden sisältö ja järjestäminen ovat käyneet läpi suuria muutoksia viime vuosikymmenien aikana. Hoidon sairaala- ja laitospainotteisuudesta 1990-luvulla on siirrytty laitospaikkojen vähentämiseen ja laitospaikkoja korvaavien palveluiden ja avohoidon lisäämiseen. Palvelujärjestelmän täydentäjäksi ja välttämättömäksi osaksi on katsottu omaiset, järjestöt, vapaaehtoiset sekä enenevässä määrin yksityiset yritykset. Vanhuspalveluista on tullut yhä useammasta osasta koostuva tilkkutäkki. (Eräsaari 2007, 14–15.) Ikääntyneiden palveluntarpeessa sosiaalihuollon tarve korostuu suhteessa terveyspalveluihin. Jos tingitään sosiaalipalveluista, jotka ovat ennaltaehkäiseviä ja voimavaroja tukevia, lisääntyy tarve viimesijaisille ja taloudellisesti raskaammille palveluille. (Hakonen 2008a, 96).

Hänninen (2008) jakaa ikäihmisten palvelut viiteen eri kategoriaan. Ensimmäiseksi julki set sosiaalipalvelut, avopalvelut, joita ovat kotihoito eli kotipalvelut ja kotisairaanhoido, avoterveydenhuolto, tukipalvelut esimerkiksi ateriat-, kuljetus-, ja saattajapalvelut sekä omaishoidon tuki. Toisen kategorian muodostaa yleishyödylliset yhteisöt eli järjestöt ja säätiöt sekä vapaaehtoistyöntekijät. Kolmanneksi hän listaa kaupalliset palvelut, joita tarjoavat yritykset ja yksityiset ammatinharjoittajat. Neljäntenä kategoriana on keskeisim mät välimuotoisen hoidon ja laitoshoidon muodot. Näitä ovat päivätoiminta palvelukes kuksessa tai vastaavassa, pitkäaikaissairaanhoido terveyskeskussairaalassa, lyhytai kaishoido, tehostettu palveluasuminen, vanhainkotihoito, pitkäaikaishoido terveyskeskus sairaalassa, vanhuspsykiatrinen erikoissairaanhoido, hoito terveyskeskussairaalan

akuuttiosastolla sekä hoito somaattisen erikoissairaanhoidon yksikössä. Viimeinen kategoria on ikääntyneen ihmisen omat verkostot, jotka muodostuvat puolisoista, lapsista ja lastenlapsista sekä ystäväistä ja naapureista. (Hänninen 2008, 200–201.)

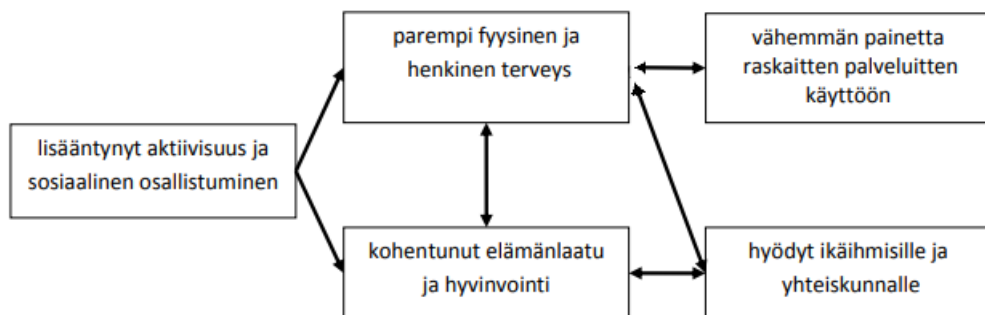
Ennaltaehkäisevästä ja kuntouttavasta toiminnasta on tullut keskeistä ikääntyneiden elämänlaadun ja elinolojen parantamiseksi ja jokapäiväisen selviytymisen edistämiseksi. Ehkäisyn eli prevention avulla puututaan niihin syihin ja prosesseihin, jotka voivat vaikuttaa heikentävästi ikääntyvien elinoloihin, elämänlaatuun ja elämänhallintaan. (Koskinen ym. 1998, 72.) Ehkäisevien palveluiden tavoitteena on helpottaa tai tukea voimavarojen kompensointia tai niiden parasta mahdollista käyttöä. Siihen voidaan päästä Seppänen ym. (2009) mukaan seuraavilla toimenpiteillä: fyysisten tai muiden toimintojen vajavuuksien hallinta, tukeminen merkittävien muutosten yhteydessä (eläkkeelle siirtyminen, leskeksi jääminen, muutto), uusien keinojen kehittäminen menetysten kompensoimiseksi sekä tärkeäksi koettujen toimien lisääminen tai ylläpito. (Seppänen ym. 2009, 8.) STM:n mukaan kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa käytetään työotetta, joka edistää ikääntyneiden toimintakykyä. Ikääntyneille tarjotaan ehkäisevän työn muotoina esimerkiksi neuvontaa ja palveluohjausta, hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä, päiväkeskus-toimintaa, kuntoutusta sekä rokotuksia. (STM 2018b.)

Ennaltaehkäisevän toiminnan ja neuvonnan painopisteenä on terveyttä uhkaavien riskien välttäminen. Tavoitteena on, ettei ihminen sairastuisi perinnöllisen alttiuden, ympäristön haittatekijöiden tai omien elintapojensa vuoksi. Ikääntyneiden parissa pyritään sairauksien varhaiseen tunnistamiseen ja varhaiseen tukeen, jotta sairaudet eivät etene tai uusiudu. (Helin & von Bonsdorff 2013, 430.) Ennaltaehkäisevä vanhustyö on moniulotteista ja monitasoista. Palveluiden toimivuus ja moniammatillinen työote ehkäisevät todennäköisesti ongelmien syntyä myöhemmin. Ikääntyneen voimavarojen ja elämänhallinnan vahvistaminen edistävät kotona selviytymistä. Ennaltaehkäisevä vanhustyö edellyttää paitsi eri kunnallisten toimijoiden yhteistyötä myös yhteistoimintaa järjestöjen, kuntalaisten ja seurakuntien kanssa. (Koskinen ym. 1998, 73.)

Ennaltaehkäisevän toiminnan painotus näkyy myös lainsäädännössä. Sosiaalihuoltolain tavoitteena on korostaa ennaltaehkäisevää tukea korjaavan tuen sijaan. Vanhuspalvelulaki velvoittaa kuntaa järjestämään ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista edistäviä neuvonta- ja ohjauspalveluja. (Helin & von Bonsdorff 2013, 430.) Vanhuspalvelulain 13 §:n mukaan kunnan on järjestettävä ikääntyneille tarpeisiin nähden oikea-aikaisia, riittäviä ja laadukkaista sosiaali- ja terveystalveluita. Palveluiden tulee tukea ikääntyneen terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä

suoriutumista, hyvinvointia ja osallisuutta. Edelleen laki painottaa kotiin annettavia ja kuntoutumista edistäviä palveluita palveluntarpeen ennaltaehkäisemiseksi.

Ennaltaehkäisevän vanhustyön tekemisen perusteena ovat usein kustannuksissa saatavat säästöt sekä inhimillinen tarve lieventää ja välttää murheita, joita aiheutuu ongelmien hoitamatta jättämisestä. Ennaltaehkäisevän työn hyötyä ja perusteluita kuvaa esimerkiksi Caiels ym. (2010) luoma malli (kuvio 1). Sen mukaan ehkäisevillä, matalan kynnyksen palveluilla voidaan saada aikaan raskaitten palveluiden käyttöä vähentäviä hyötyjä. Sosiaalinen osallistuminen ja aktiivisuuden lisääntyminen voivat johtaa henkisen ja fyysisen terveyden paranemiseen sekä hyvinvoinnin ja elämänlaadun kohentumiseen, joista taas on hyötyä sekä ikäihmisille että yhteiskunnalle. (Koivula 2013, 18–19.)

KUVIO 1. Ehkäisevien palveluitten perustelut ja hyöty (Koivula 2013, 18 [Caiels ym. 2010])

Ennaltaehkäisevät palvelut voidaan jakaa myös palveluihin, jotka ehkäisevät tai lykkäävät tarvetta kalliimmille, intensiivisimmille palveluille sekä palveluihin, jotka edistävät ikääntyneiden elämänlaatua sekä sitoutumista yhteisöön. Matalan kynnyksen palvelut kuten kodin muutostyöt ja kaatumisen ehkäisy voivat saada aikaan suoria terveysvaikutuksia ikääntyneille, mikä taas johtaa vähentyneisiin menoihin raskaammissa terveyspalveluissa. Lisäksi lisääntynyt terveys ja sosiaalinen sitoutuneisuus voivat johtaa itseään vahvistavaan parantuneeseen elämänlaadun ja hyvinvoinnin kierteeseen, mikä hyödyttää sekä ikääntyneitä itseään, että yhteiskuntaa. Ennaltaehkäisevien palveluiden käsitettä tukee kaksi keskeistä oletusta. Ensiksi ne vähentävät resurssien käyttöä viime kädessä ja siten ovat todistetusti kustannustehokkaita pitkällä aikavälillä ja toiseksi ennaltaehkäisevillä palveluilla on merkitystä ikääntyneiden elämänlaadun parantamisessa ja itsenäisyyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. (Caiels ym. 2010, 3-4.)

Yksi ennaltaehkäisevän työn muoto on etsivä työ. Sillä tarkoitetaan sosiaalista työtä, jossa on vahvasti mukana ennaltaehkäisevä lähestymistapa (Mikkonen ym. 2007, 25). Etsivässä työssä ollaan läsnä ihmisten keskuudessa ja tarjotaan mahdollisuus luottamukselliseen ja turvalliseen kontaktiin. Siinä etsitään ratkaisuja ihmisen kysymyksiin ja pulmiin ja autetaan ihmistä saavuttamaan palvelut, joita hän tarvitsee. (Aluehallintovirasto 2018.) Etsivässä työssä luovutaan perinteisestä palvelumallista, jossa asiakkaat hakevat tarvitsemansa palvelut klinikoilta tai virastoista sen sijaan ammattilaiset menevät tekemään työtä sinne, missä asiakkaat ovat (Mikkonen ym. 2007, 26). Etsivä vanhustyö pyrkii etsimään ja löytämään yksinäisyydestä kärsiviä, syystä tai toisesta palvelujärjestelmän katveeseen jääneitä yksineläviä tai syrjäytyneitä vanhuksia (VTKL 2017). Perimmäinen lähtökohta etsivälle työlle ei välttämättä ole palvelujen tarjoaminen vaan asiakkaan kohtaaminen, kuuleminen ja ymmärtäminen. Asiakas saa mahdollisuuden kokea kunnioitusta ja ulkopuolisuuden tunteen vähenemistä. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 23–24.)

Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n Kunto -hankkeessa on tehty jo yli kymmenen vuoden ajan etsivää ja löytävää vanhustyötä. Siinä keskitytään asiakkaiden aktivointiin, kotikäyntien tekemiseen ja asiakkaan osallisuuden lisäämiseen sekä palvelujenpiiriin saattamiseen (Kotikunnas 2017.) Toinen löytävän vanhustyön hanke Turussa on Fingerroosin säätiöllä. Hankkeissa halutaan puhua etsivän työn sijaan löytävästä vanhustyöstä, joka terminä sisältää lupauksen löydetyksi tulemisesta. (Jokinen ym. 2017, 11.) Taustajatoksena on, että pelkkä etsiminen ei riitä, jos se ei johda löytämiseen.

Palvelujärjestelmästä pudonneet, unohdetut ja yksinäiset ikääntyneet jäävät helposti huomaamatta. He poistuvat kotoa harvoin tai liikkuvat katukuvassa hiljaa eivätkä pysty asioimaan sähköisissä palveluissa tai virastoissa. Näiden ihmisten tavoittamiseksi tarvitaan hyvää yhteistyötä eri toimijoiden välillä, matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja perinteistä viidakkorumpua. (Jokinen ym. 2017, 11.) Palvelujen ulkopuolella olevien yksinäisten, terveysongelmista tai mielekkäästä tekemisestä kärsivien ikääntyneiden määrä on kasvussa Suomessa. He eivät tiedä mistä ja miten hakea apua, joten ongelmat ovat usein kasautuneet ja syventyneet. Heitä ei ole kyetty auttamaan arjen haasteellisissa tilanteissa ja pahimmillaan edessä ovat lohduttomat ja kurjat vuodet. Vanhuspalvelujärjestelmä on pirstaleinen eikä aina toimi, joten etsivälle/löytävälle vanhustyölle on selkeä tarve. (Jokinen ym. 2017, 9.)

Etsivän vanhustyön infopisteitä on kehitetty eri puolilla Suomea. Pioneerityötä etsivän vanhustyönparissa Suomessa ovat tehneet seurakuntien diakoniatyöntekijät sekä

kuntien sosiaalityöntekijät esimerkiksi erilaisilla ehkäisevillä ja hyvinvointia tukevilla kotikäynneillä. (Valli ry. 2015, 10.) Etsivän vanhustyön hankkeet ovat kantaneet hedelmää. Hankkeisiin osallistuneet ikääntyneet ovat kokeneet hyötyneensä toiminnasta, henkisen hyvinvoinnin ja arjen toimintamahdollisuuksien näkökulmasta. Uusien ihmisten kohtaaminen, kuulluksi tuleminen ja ongelmien ratkaisu yhdessä avaavat näkymiä ja luovat mahdollisuuksia tulevaisuuteen. Etsivässä työssä tehty verkostoyhteistyö on koettu tulokselliseksi ja tarpeelliseksi ja sen vakinaistaminen nähdään tärkeäksi. (Pietilä & Saarenheimo 2017, 53.) Verkostoyhteistyön kehittämässä on tärkeää luoda malli, joka välttää päällekkäisyyksiä ja jossa asiakkaan palvelupolku on asiakaslähtöinen ja selkeä (Halla ym. 2015, 16). Keskeistä on asiakkaan henkilökohtaisten elämänhallintataitojen ja itsemääräämisoikeuden varmistaminen, joihin voidaan vastata asiakaslähtöisellä neuvonnalla ja ohjauksella (Salmela & Matilainen 2007, 230).

2.2 Neuvonta, palveluohjaus ja yhden luukun periaate

Neuvonta on työmenetelmä, jonka tavoitteena on antaa ohjeita neuvottavalle. Neuvontaan voivat liittyä opastaminen, auttaminen ja tukeminen. Sen avulla voidaan myös pyrkiä edistämään jotain asiaa kasvatusmielessä. Neuvontaan liittyy myös viestintä, vuorovaikutus, markkinointi, opettaminen, koulutus, valistus ja vuorovaikutuksellinen tukeminen. Neuvonta on vuorovaikutustilanne, jossa neuvottava ja neuvoja kohtaavat. Neuvonnassa käytetään myös samoja menetelmiä kuin ohjauksessa. Neuvonnan asetelmat ja työvälineet vaihtelevat tiedottaminen – neuvonta – ohjaus -akselilla. (Hietava 2010, 98.)

Asiakkaiden neuvonta on osa hyvää hallintoa ja kuuluu viranomaistehtäviin niin sanotun palveluperiaatteen nojalla. Palveluja järjestävän tahon tulee neuvoa palveluiden hakeamisessa, palveluiden toteutumisessa sekä asiakkaan oikeuksien ja velvollisuuksien suhteen. Neuvonnan tulee olla ymmärrettävää ja selkeää ja ulottua koko palvelutapahtuman ajalle asian vireille tulosta päätöksiin saakka. (Karvonen-Kälkäjä 2017, 195–196.) Vanhuspalvelulain mukaisen neuvonnan tulee kannustaa aktiviteetteihin sekä itse- tai omahoitoon sekä ympäristönmahdollisten suoriutumisesteiden poistamiseen. Neuvonnan tulee olla kaikkien saatavilla yhdenvertaisesti. (Helin & von Bonsdorff 2013, 430–431.)

Palveluohjaus on asiakaslähtöinen työtapana, joka korostaa asiakkaan etua. Sillä tarkoitetaan sekä palveluiden yhteensovittamista organisaatioiden tasolla (service coordination) että asiakastyön menetelmää (case management). Palveluohjauksen tavoitteena on

asiakkaan itsenäisen elämän tukeminen ja se perustuu palveluohjaajan ja asiakkaan keskinäiseen luottamukseen. Menetelmä soveltuu useiden eri sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasryhmien tarpeisiin. Sen avulla hallinnoidaan palveluita ja organisoidaan sosiaali- ja terveystarpeita, mutta se voidaan nähdä myös prosessina, jossa pyritään määrittämään asiakkaan palvelutarpeet ja voimavarat ja löytämään tukimuodot ja palvelut, jotka vastaavat parhaiten asiakkaan tarpeisiin. Palveluohjaus on erityisen tuloksellinen toimintamuoto asiakkaan palvelutarpeen ollessa monimutkainen ja pitkäaikainen. Palveluohjauksella voidaan vaikuttaa positiivisesti asiakkaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. (Hänninen 2007, 11.) Menetelmällä pyritään tukemaan ikääntyneiden itsenäistä kotona selviytymistä yksilöllisesti ja laaja-alaisesti. Ohjausta hyvinvoinnin, terveellisten elämäntapojen ja toimintakyvyn edistämiseen sekä palvelujen käyttöä koskeviin kysymyksiin tulee sisältyä vanhuspalvelulain mukaisiin iäkkäiden sosiaali- ja terveystarpeisiin. Ohjausta tulee antaa kaikissa vanhuspalveluissa erillisten neuvontapalveluiden lisäksi. (Helin & von Bonsdorff 2013, 430.)

Palveluohjauksella on selkeä alku ja loppu, se voi olla lyhyt tai pidempiaikainen prosessi. Palveluohjauksen vaiheiksi voidaan erottaa esimerkiksi palveluohjauksesta sopiminen, lähtötilanteen kartoitus, tavoitteiden määrittäminen, vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien etsiminen, toteutus, koordinointi ja seuranta sekä päättäminen. Palveluohjaus voi olla yksilöllistä, yhteisöllistä, alueellista, siirtymävaiheisiin liittyvää, ennaltaehkäisevää tai ennaltaehkäisevää palveluohjausta. (Hänninen 2007, 14.)

Palveluohjauksen tarve näyttää kasvavan palvelurakenteen muuttuessa entistä hajanaisemmaksi. (Seppänen ym. 2009, 14.) Palvelu- ja hoitojärjestelmässä korostuneen avohoitopainotteisuuden vuoksi erilaisia palveluita tarvitsevien asiakkaiden tarpeet ovat entistä monimutkaisempia ja haasteellisempia. Kunnalliset palvelut toimivat perinteisen tuottamisvastuun ja organisoinnin puitteissa ja ovat usein jäykkiä. Palveluohjaajan koordinoimaa sektoreiden välistä yhteistyötä tarvitaan erityisryhmien, esimerkiksi ikääntyvän väestön, palveluissa. Palveluohjauksen avulla asiakkaan tarvitsemat tukitoimet ja palvelut pystytään muodostamaan saumattomaksi yhden luukun palveluksi. Palveluohjaus on tärkeää myös ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Varhaisessa vaiheessa käynnistetty palveluohjaus auttaa puuttumaan asiakkaan ongelmiin ennen kuin ne kasaantuvat. Myös palveluohjauksesta hyötyvien asiakkaiden saaminen palvelujärjestelmän piiriin on varhaisista puuttumista. (Hänninen 2007, 12.)

Sosiaali- ja terveysministeriön viime vuonna julkaiseman laatusuosituksen mukaan keskeistä asiakas- ja palveluohjauksessa on niin kutsuttu yhden luukun periaate. Tässä mallissa yksi yhteydenotto riittää ja asiakasta neuvotaan omaehtoisiin ratkaisuihin, tuetaan tukien hakemisessa sekä selvitetään asiakkaan tilannetta. Tavoitteena on tehdä tarjottavat eri sektorien palvelut ja julkisten sosiaali- ja terveystalveluiden myöntämisen perusteet selkeiksi ja läpinäkyviksi, sekä seurata ja varmistaa palveluiden toteutumista. Palvelutarve tulee selvittää monialaisesti ja luotettavasti, jonka perusteella edelleen tehdään päätökset asiakkaan mahdollisesti tarvitsemista palveluista ja tuista. (STM 2017, 17.)

Tekeillä olevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteena on muodostaa palveluista aiempaa paremmin yhteen sovitettu kokonaisuus, korostaen asiakaslähtöisyyttä, yhdenvertaisuutta, saavutettavuutta, laatua ja kustannustehokkuutta. Näiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää muun muassa asiantuntevaa ohjausta palveluihin, palvelutarpeen monipuolisia arviointikäytäntöjä, henkilöstön joustavaa liikkumista tarpeen mukaan ja muuttuvissa tilanteissa sekä liikkuvia ja sähköisiä palveluja. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa palveluiden järjestämisvastuu siirtyy suunnitelman mukaan maakunnille. Kunnille jäisi vastuu kunnan asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä yhteistyössä maakuntien kanssa (THL 2017.) Yksi nykyisen hallituksen I&O kärkihankkeista on Koti- ja omaishoidon uudistus. Sen alueellisen KomPassi – Varsinais-Suomen keskitetty asiakas- ja palveluohjaus hankkeessa pyritään luomaan keskitetty maakunnallinen asiakas- ja palveluohjausmalli. Hankkeen tavoitteena on kehittää yhtenäinen, asiakaslähtöinen keskitetty palvelutarpeen arviointiprosessi. (STM 2018a.)

Ikääntyneiden neuvontapalveluilla on hieman erilaisia, paikallisista tarpeista lähteviä painotuksia. Neuvonta- ja ohjaustoiminnassa eri tahojen kanssa verkostoituminen ja on tärkeää. Tällä hetkellä kunnissa ikääntyneille suunnattujen neuvontapalveluiden yleisempiä yhteistyötahoja ovat kunnan eri sektorit kuten sosiaali- ja terveystoimi, liikuntatoimi, tekninen toimi, kulttuuritoimi sekä KELA, järjestöt, seurakunnat ja yritykset. (Seppänen ym. 2009, 22).

2.3 Yhteiskunnan sektorit ja niiden välinen yhteistyö

Yhteiskuntaelämän eri alueiden järjestäytymisestä puhutaan usein jakamalla nämä alueet sektoreihin. Sektoreiden ajatellaan edustavan itsenäisiä sosiaalisen todellisuuden alueita ja toimivat tietyn logiikan mukaan. Ensimmäinen sektori viittaa markkinoihin ja

yrityselämään, toinen eli julkinen sektori valtioon ja kuntiin, kolmas sektori taas kansalaisjärjestöihin, säätiöihin ja vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan. Neljäs sektori viittaa kotitalouksiin, perheisiin ja intiimeihin suhteisiin. (Konttinen 2015.)

Kuntien tehtävänä on vastata niiden hoidettavaksi määräytyistä lakisääteisistä tehtävistä, joita ovat muun muassa sosiaalihuolto, terveydenhuolto, perusopetus, päivähoito, lastensuojelu, vanhusten- ja vammaistenhuolto sekä päihdehuolto. Sosiaali- ja terveystieteiden muodostavat puolet kuntien menoista. Niukkojen resurssien vuoksi rajanveto kunnan tarjoamien palveluiden suhteen on tiukentunut. (Pihlaja 2010, 29.) Kunnissa on tavoitteena painottaa entistä enemmän ennaltaehkäisevää toimintaa ja elämänkaariajattelua hyvinvointia edistävissä palveluissa. Kuntien resurssit kuluvat kuitenkin pitkälti lakisääteisten palveluiden järjestämiseen. (Ruusuvirta & Saukkonen 2010, 184.)

Kolmannen sektorin organisaatioiden koko ja toiminnot vaihtelevat suuresti. Yleisimmin termillä viitataan kansalaisyhteiskunnan järjestöihin ja säätiöihin. (Konttinen 2015.) Yhteistä kolmannen sektorin organisaatioille on se, että toiminta ei riipu julkisesta vallasta ja toimintaa ohjaavat siihen osallistuvat vapaaehtoiset ihmiset. (Pihlaja 2010, 21). Kolmannella sektorilla on useita erilaisia tehtäviä ja rooleja, kuten asiantuntijuus, edunvalvonta, demokratian, yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden vahvistaminen, yhteisöllisyyden luominen ja muu kansalaisyhteiskunnan toiminta-alustana toimiminen. Kolmannen sektorin toimijat ovat myös taloudellisia toimijoita työllistämällä ihmisiä ja tuottamalla palveluja. Kolmannen sektorin organisaatioissa tehtävä vapaaehtoistyö on ollut merkittävä yhteiskunnallinen voimavara. (Ruusuvirta & Saukkonen 2010, 156–157.) Ikääntyneiden näkökulmasta kolmannen sektorin toiminta nähdään tärkeänä terveyden edistämässä ja ennaltaehkäisevässä työssä (Granholm 2008, 48).

Julkinen sektori on edelleen pääasiallinen palvelujen tuottaja, jota kolmas sektori täydentää (Dahlberg 2004, 93). Kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden välinen yhteistyö vaihtelee laajuudeltaan. Minimissään se tarkoittaa kunnan järjestöille ja muille kolmannen sektorin toimijoille, joiden toiminta nähdään kuntalaisille tärkeäksi, myöntämiä avustuksia. Yhteistyö voi tarkoittaa myös yhteistyösopimuksen tekemistä järjestön kanssa. Tällaisissa tapauksissa kyseessä oleva toiminta ei yleensä ole lakisääteistä eli kunnan ei ole pakko järjestää sitä, mutta kunta näkee toiminnan hyödylliseksi. (Kansalaisareena 2014). Sektorien välisellä yhteistyöllä voidaan saada aikaan monipuolisempia ja laajempia kotona asumista tukevia palveluita. Yhteistyö on olennainen tekijä julkisen ja kolmannen sektorin palveluiden kehittämisessä. (Dahlberg 2004, 93.) Yhteistyön avulla voidaan edistää voimavarojen tarkoituksenmukaisempaa liikuteltavuutta ja kohdentamista. Se

ilmenee organisaatioissa toiminnan vaikuttavuuden paranemisena ja kustannussäästöinä. Organisaatioiden välillä yhteistyö antaa työntekijöille paremmat mahdollisuudet asiakaslähtöiseen toimintaan ja organisaatioissa olevan moniammatillisen osaamisen hyödyntämiseen. Muiden tuen ja resurssien avulla pystytään vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin ja onnistumaan omassa perustehtävässä ja tavoitteiden saavuttamisessa. (Heimo & Oksanen 2004, 48.)

Sektorien välinen tiivis yhteistyötarve liittyy palveluketjun tai palvelukokonaisuuden hallintaan. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouksissa se, miten hyvin peruspalveluissa toteutetaan ennaltaehkäisevää työtä, vaikuttaa hoidon ja kuntouttavan työn toteuttamiseen erityispalveluissa. (Heimo & Oksanen 2004, 48.) Yhteistyö verkostotoimijoiden välillä ja olemassa olevien resurssien hyödyntäminen on oleellista resurssien hyödyntämisen ja päällekkäisen työn minimoimisen kannalta. Sektorien välinen verkostoyhteistyö voi parantaa kuntalaisten hyvinvointia, palveluiden saatavuutta ja laatua, edistää asukkaiden ja toimijoiden yhteisöllisyyttä sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja pahoinvointia. (Lehtinen 2015, 48–49.)

Kumppanuutta voidaan pitää yhtenä yhteistyön muotona. Kumppanuus tarkoittaa kahden organisaation tai yrityksen tiivistä tai vakiintunutta verkostosuhdetta, joka on usein virallistettu. Kumppanuutta määrittelevät luottamukseen perustuva tavoitteellinen yhteistyö, pitkäjänteisyys, tietoisuus ja yhteisöllisyys. (Hakanen ym. 2007, 77.) Kumppanuus termi jää usein epäselväksi, koska kumppanuuden sisältöä, osapuolten vastuita ja tehtäviä ei määritellä riittävän tarkasti. Julkisen ja kolmannen sektorin kumppanuus on hyvin erilaista riippuen siitä, puhutaanko yhteistyöstä järjestöjen kanssa, jotka ovat erikoistuneen palveluiden tuottamiseen vai perinteisen järjestökentän kanssa. (Pihlaja 2010, 75.) Viranomaisten välinen yhteistyö saattaa estyä palveluiden eriytyneiden toimintakulttuurien vuoksi. Sektoreiden välisen yhteistyön vakinaistamisen puolesta puhuu erilaiset monialaisen yhteistyön kokeiluhankkeet, kuten etsivä työparitoiminta. (Valli ry. 2015, 14.)

Ikääntyneiden avun ja hoidon tarpeen lisääntyessä, on hyvä tietää mistä kaikkialta ikään-tyneelle saadaan tietoa tai konkreettista apua. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset, asiakkaat ja läheiset hyötyisivät käytännön arkielämän tasolla hyvien yhteyksien luomisesta kolmannen sektorin toimijoihin. (Karjalainen 1999.) Vanhuspalvelulain 4 §:n mukaan ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi kunnan on tehtävä yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten, järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten tahojen kanssa.

Yhteistyötä järjestöjen, viranomaisten ja ikääntyneiden itsensä välillä tarvitaan myös ikääntyneiden turvallisuuden tunteen vahvistamiseksi (Mulari & Särkelä-Kukko 2016, 9.) Yhteistyötä julkisen ja kolmannen sektorin välillä tarvitaan ikääntyneiden asiakkaiden ohjaamisessa sekä jatkoavun kartoittamisessa. Yhteistyön tavoitteena on vastata asiakkaiden toiveisiin, odotuksiin ja tarpeisiin sekä auttaa asiakkaita tarvittavan palvelukokonaisuuden saamisessa. Yhteistyöllä pyritään ennalta varmistamaan, että ikääntynyt asiakas pärjäisi kotona mahdollisimman pitkään. (Granholm 2008, 32.)

Palveluiden järjestämisen muutostarpeen myötä kuntien ja kolmannen sektorin suhde ja yhteistyö ovat uuden tarkastelun alaisena. (Pihlaja 2010, 13–14.) Yhteiskunnallisesta näkökulmasta muutospaineita aiheuttaa huoli demokratiasta, poliittisten järjestelmien vaikeudesta, palvelujen saatavuudesta, elävästä yhteisöllisestä kulttuurista eikä vähäisimpänä yhteisten rahojen riittävydestä. Kansalaisjärjestöjen roolia korostetaan olennaisena osana näiden ongelmien ratkaisuksi. (Matthies 2007, 57.) Myös Sipilän hallituksen ohjelmassa todetaan, että pyrkimyksenä on lisätä kumppanuutta eri sektorien toimijoiden kesken (Ratkaisujen Suomi 2015).

Kuntien vastuu palveluiden tuottajana ja järjestäjänä on keskeinen ja tiukasti rajattu lakisääteisten tehtävien ja rahoituspaineiden myötä. Kansalaiset tarvitsevat yhteiskunnan tuottamien palveluiden lisäksi myös sosiaalista huolenpitoa lähiyhteisöiltä ja ihmisten keskinäistä huolenpitoa. Hyvinvointi liittyy vahvasti sosiaalisiin suhteisiin, osallisuuteen, asuin- ja elinympäristöön ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin. Kolmannen sektorin ja kuntien yhteistyö sijoittuu kansalaisyhteiskunnan ja hyvinvointivaltion väliseen suhteeseen ja tasapainoon. (Pihlaja 2010, 13–14.) Eri sektorien toimijoiden yhteistyön tekeminen voi estyä tarjolla olevien resurssien niukkuudesta, taloudellisista tekijöistä ja ajanpuutteesta. Yhteistyö eri sektorien toimijoiden välillä paranee viranomaisten kannustamassa vapaaehtoistyöntoimijoita yhteistyöhön sekä ottamalla heitä mukaan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. (Dahlberg 2004, 123–124.)

Julkisen ja kolmannen sektorin kumppanuus palvelujen tuotannossa ja uusien tuottamistapojen kehittämisessä on haasteellista, sillä on pohdittava palveluiden rahoitusta ja tarjontaa. Mitä palveluita tuotetaan verovaroin, mitä muilla rahoitus- ja tuottamistavoilla, entä mitä jätetään läheisten, seurakuntien tai järjestöjen vapaaehtoistyön varaan? Kolmasektori näyttäytyy helposti poliittisessa puheessa pelastusrenkaana ja ratkaisuna palvelujen tuottamiseen liittyviin rahoitusongelmiin ja tarpeisiin, joihin markkinoiden ja julkisen sektorin ei uskota voivan vastata. (Pihlaja 2010, 46.)

2.4 Liikkuva resurssikeskus -hanke

Tutkimuksen toimeksiantaja on Liikkuva resurssikeskus -hanke, joka on Turun Lähimäispalveluyhdistys ry:n sekä Turun kaupungin kumppanuushanke vuosina 2016-2018. Hankkeen rahoitus tulee Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) Kunta ja järjestöt -teemarahoituksesta. Hankkeessa tehtävä työ on ennaltaehkäisevää ylisektorista vanhustyötä. Liikkuva resurssikeskus -hankkeen kohderyhmänä on 60+ -vuotiaat Turun kaupungin alueella kodeissaan asuvat ihmiset, jotka ovat pääosin palveluiden piirin ulkopuolella. Keskeistä työssä on liikkuvuus, sillä tavoitteena on löytää ikääntyneitä, jotka eivät löydä olemassa oleviin kiinteisiin neuvontapisteisiin, kuten Ikäihmisten Palvelutori tai Monitori. Hankkeessa keskitytään erityisesti lähiöihin ja katvealueisiin. (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.)

Liikkuva resurssikeskus jalkautuu Turun eri kaupunginosiin esimerkiksi palvelukeskukseen ja ostareille liikkuvan pisteen muodossa. Hanke toteuttaa ”yhden luukun periaatetta”, jossa pisteellä tarjotaan mahdollisimman paljon erilaista tietoa, neuvontaa ja palveluohjausta. Toimipisteillä kerrotaan ja tiedotetaan muun muassa kaupungin palveluista, kulttuuri- ja liikuntapalveluista, vapaaehtoistoiminnasta sekä järjestöjen ja yhdistysten toiminnasta. (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.; Kotikunnas 2015.) Liikkuva resurssikeskus -hankkeen keskeisimmät tavoitteet ovat alueellisen yhteisöllisyyden vahvistaminen, ikääntyneiden osallisuuden ja toimijuuden tukeminen, ikääntyneiden vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen, kolmannen ja julkisen sektorin työparityöskentelyn kehittäminen, ikääntyneille suunnatun matalan kynnyksen neuvonnan ja palveluohjauksen tarjoaminen sekä kotihoidon tai raskaampien palveluiden piiriin ajautumisen ennalta ehkäiseminen.

Alueellisen yhteisöllisyyden vahvistamista on hankkeessa pyritty edistämään jalkautamalla kaikkiin Turun kaupunginosiin. Kaupunginosista on yritetty löytää alueellisia kansalaistoiminnan mahdollisuuksia sekä yritystoimijoita mukaan edistämään vapaaehtoistoimintaa. Vuorovaikutusta alueiden asukkaiden, viranomaisten ja muiden toimijoiden kesken on pyritty parantamaan. Kaupunginosissa on ollut tavoitteena tarjota aktiivista, itseohjautuvaa ja omaehtoista toimintaa. Yhteisen toiminnan avulla on myös pyritty lisäämään turvallisuuden tunnetta ja viihtyvyyttä. Ikääntyneiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia on hankkeessa yritetty lisätä kuulemalla heitä ja kehittämällä toimintaa heidän toiveidensa mukaisesti. Vapaaehtoistoimintaa on pyritty uudistamaan pop up –vapaaehtoiskeikkoja tarjoamalla, minkä on ollut tarkoitus

mahdollistaa merkityksellisyiden kokemusta ja lisätä innostusta kansalaistoimintaan osallistumiseen. Julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä on pyritty parantamaan ja selkiyttämään työparityöskentelyn avulla. Palveluiden saatavuutta ja tuntemusta on yritetty lisätä tiedottamalla olemassa olevista palveluista sekä ikääntyneille että ammattilaisille. Ennalta ehkäisevän toiminnan avulla on pyritty siirtämään painetta kotihoidon ja raskaampien palveluiden piiriin joutumisesta. Resursseja yhdistämällä ja konkreettisesti verkostoitumalla on ollut tarkoitus lisätä ikääntyneille suunnattujen toimintojen ja palvelujen oikea-aikaisuutta. Näin ikääntyneille suunnattu helposti saavutettava tuki löytyisi kootusti. Matalan kynnyksen neuvontaa ja palveluohjausta on toteutettu muun muassa liikkuvalla neuvontapisteellä jalkautumalla ikäihmisten pariin, jakamalla Menovinkit-esitystä sekä opastamalla verkkopalveluiden kuten Turun kaupungin nettisivujen ja tapahtumakalenterin käyttöön.

Hankkeen järjestöyhteistyö on pyritty juurruttamaan maakunnallisen palveluohjauksen malliin osana Varsinais-Suomen keskitettyä asiakas- ja palveluohjaushanke KomPASsia. Keskeinen periaate hankkeessa on myös ikääntyneiden oman itsemääräämisoikeuden korostaminen. Ikääntyneille halutaan antaa mahdollisuus määrittellä itse mitä hyvä elämä heille merkitsee ja auttaa heitä mahdollisuuksien mukaan sen saavuttamisessa. Myös toimijuus on hankkeen ydintä, ikääntynyt ei ole pelkkä kohde vaan osallinen, käytännön toimija ja vaikuttaja. Asiakkaiden toimijuutta ja asiantuntemusta omassa elämässään pyritään korostamaan. He voivat toimia vertaisina, osallistua pop up -vapaaehtoistyöhön, vaikuttaa palveluihin ja olla näin aktiivisesti mukana yhteiskunnassa. (Kotikunnas 2015; Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.)

Hankkeen jalkautuvan työn toteutuksesta vastaavat kaksi työntekijää, yksi Turun lähimäisipalveluyhdistys ry:stä ja toinen Turun kaupungilta. Yhdistystyöntekijän tehtävänä on toimia sosiokulttuurisena innostajana: kohdata ihmisiä, luoda ikääntyneille osallistumisen mahdollisuuksia ja tehdä ikääntyneiden toiveita ja tarpeita näkyväksi, koota asuinalueiden toimijoita yhteen, selvittää olemassa olevia resursseja ja ylläpitää yhteistyötä uudenlaisen kertaluontoisen kansalaistoiminnan ja pop up -vapaaehtoistoiminnan mahdollistamiseksi. Yhdistystyöntekijä vastaa myös tiedonkulusta sekä tiedonkeruusta ja ikääntyneille suunnatun Menovinkit -esitteen jakamisesta. Turun kaupungin työntekijän työnkuva koostuu pääasiassa julkiselle puolelle kuuluvasta palveluohjauksesta. Kaupungin työntekijä kohtaa ikääntyneitä ja ohjaa heitä tarpeen mukaan yksilöllisesti kartoittaen elämäkokonaisuutta ja voimavaroja sekä ohjaa asiakasta tekemään suunnitelmia jatkosta ja mahdollisesta tuen tarpeesta. (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.)

Lisäksi hankkeen tärkeitä kumppaneita ovat alueelliset ikääntyneet mentorit, jotka toimivat yhteistyölinkkeinä ikääntyneisiin omilla asuinalueillaan tiedon jakamiseksi ja saamiseksi. Toimintaa tehdään lähialue- ja asiakaslähtöisesti ikääntyneiden voimavaroihin keskittyen sosiokulttuurisen innostamisen ajatuksen pohjalta. Hankkeessa sosiokulttuurisuus näkyy etenkin yhteisöllisyyden nostamisena, osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämisellä sekä pop up -vapaaehtoistoiminnan tarjoamisena. Kaikkea ei tarjota ikääntyneille valmiina, vaan heille annetaan mahdollisuus toimia ja kehittää haluaansa toimintaa itse. Näin hankkeessa tuetaan hyvää ikääntymistä. (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.)

Sosiokulttuurisuuden käsite on laaja ja se voidaan ymmärtää usealla tavalla. Sosiokulttuurisuudesta puhuttaessa voidaan tarkastella, miten ihmiset omaksuvat erilaisia kulttuurisia tapoja, miten he käyttävät hyväkseen kulttuurin tarjoamia välineitä sekä kuinka he kehittyvät osallistumalla kulttuuriin toimintoihin. Vuorovaikutus yksilön ja yhteisön välillä on keskeistä. (Säljö 2000, 16.) Se, millaisena elämäntyyli ja erityisesti sen myöhäisvaiheet jossakin kulttuurissa jonain ajankohtana ymmärretään vaikuttaa moniin väestö- ja sosiaalipoliittisiin käytännön ratkaisuihin ja viime kädessä myös yksittäisten ihmisten elämänvalintoihin (Pietilä & Saarenheimo 2017, 9).

Sosiokulttuurisuus on kontekstin lisäksi myös toimintaa sosiaalisessa viitekehyksessä (Hakonen 2008b, 34). Sosiokulttuurisen vanhustyön työmenetelmiä ovat esimerkiksi puhe- ja tunnetyö, muistelu-, verkosto- ja yhteisösuuntautunut työ (Suomi 2003, 108). Sosiokulttuurisessa toiminnassa korostetaan vuorovaikutuksellisten sosiaalisten ja yksilöllisten prosessien rakentumista siten, että ne vahvistavat yhteisöllisiä ja yksilöllisiä voimavaroja. Vuorovaikutuksellisuus ulottuu yhteiskuntaan ja julkiseen sektoriin, joilla on vastuu ikäpolitiikasta. Tämä toteutuu muun muassa luomalla hyvän elämän edellytyksiä, vaihtoehtoja ja uusia valinnan mahdollisuuksia, tukemalla myös ikääntyneitä elämänsuunnitelmissaan sekä kantamalla vastuu ikääntyvien syrjäytymisriskeistä. (Hakonen 2008b, 34.) Sosiokulttuurista innostaminen on sosiaalipedagogiikan piiriin kuuluva työmenetelmä, jossa yhdistyy sosiaalinen ja kulttuurinen toiminta (Kurki 2011, 41–42). Sosiokulttuurinen innostaminen on ammatillista toimintaa ja se voidaan nähdä selkeästi omana paradigmatena (Hämäläinen & Kurki 1997, 196). Sosiokulttuurisen innostamisen perustana on osallistuminen ja toiminnan lähtökohtana arkipäivä: ”Mennään sinne, missä ihmiset ovat ja elävät”. Tavoitteena on, että ihmiset osallistuivat oman elämänsä ja yhteisönsä elämän rakentamiseen aktiivisesti ja tiedostavasti. (Kurki 2011, 42.)

3 TAVOITTEENA HYVÄ VANHENEMINEN

3.1 Hyvä vanheneminen ja aktiivinen ikääntyminen

Ajatus aktiivisuuden ja osallisuuden paremmuudesta verrattuna passiivisuuteen ja osattomuuteen on ollut jo 1940-luvulta lähtien keskeinen sosiaaligerontologiassa, jossa väestön ikääntymistä tutkitaan sosiaalisena, kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. (Jönson & Harnett 2015,43). Hyvästä vanhenemisestä (successful aging) on käsitteenä puhuttu gerontologisessa tutkimuksessa 1960-luvulta lähtien (Tilvis 2006). Kautto ym. [Hooyman & Kiyak 1999] käyttää samasta asiasta termiä onnistunut vanheneminen. Termiä on teoreettisesti kehitelty vasta viime vuosikymmeninä. Käsitettä ovat käyttäneet sosiaalipsykologit, sosiologit, sosiaalipolitiikan ja terveyden tutkijat. (Kautto ym. 2004, 40–41.) Kyseinen käsite on epämääräinen ja vaikeasti määriteltävä. Se määrittely on muuttunut ajan myötä. Rowen ja Kahnin (1997) kuvaus (Kuvio 2) on saanut paljon tukea. Siinä kolme pääkomponenttia ovat sairauksien ja toimintakyvyn heikkenemisen välttäminen, kognitiivisten ja fyysisten toimintojen ylläpitäminen ja aktiivinen osallistuminen yhteiskunnan toimintaan. (Tilvis 2006.) Hyvän tai onnistuneen vanhenemisen edellytyksiä ovat kunnossa olevat kognitiiviset toiminnot eli kielellinen kyky, käsitteellistäminen ja ongelmanratkaisukyky, hyvä fyysinen terveys ja toimintakyky sekä yhteiskuntaan kiinnittyminen eli mielekäs toiminta sekä toimivat sosiaaliset verkostot. Nämä kaikki kolme kriteeriä tulee huomioida onnistuneesta vanhenemisestä puhuttaessa. (Kautto ym. 2004, 40–41.)

KUVIO 2. Hyvän vanhenemisen malli (Tilvis 2006 [Rowe & Kahn, 1997])

Aktiivisuus, jopa suorittaminen, fyysisesti henkisesti ja psyykkisesti on osa onnistuneen vanhenemisen määritelmää. Näkökulma on kehittynyt vaihtoehdoksi perinteiselle kuvaukselle ikääntymisestä menetysten ja taantumisen ajanjaksona. (Jönson & Harnett 2015, 43.) Aktiivinen ikääntyminen (active ageing) käsite yleistyi pikkuhiljaa 1990-luvulla WHO:n piirissä (Kautto ym. 2004, 9). Termi on tuttu amerikkalaisesta gerontologiasta 40-50 vuoden takaa (Julkunen 2008, 27). WHO:n mukaan aktiivinen ikääntyminen on prosessi, jossa pyritään optimoimaan mahdollisuudet osallistumiseen, turvallisuuteen ja terveyteen ikääntyneen elämänlaadun parantamiseksi. Lisäksi korostetaan yksilöiden riippumattomuutta ja autonomiaa. Aktiivinen ikääntyminen voidaan jakaa kahteen näkökulmaan. Ikääntyneiden tai kolmasikälaisten taloudellista potentiaalin pohdintaan tai pyrkimykseen kohentaa tai säilyttää ikääntyneiden toimintakykyä terveyden edistämisen näkökulmasta. (Kautto ym. 2004, 9-10.) Aktiivisuuden tulisi käsittää yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen näkökulmasta elämänlaatua kohentavia, mielekkäitä toimintoja. Aktiivisuuden tulisi kattaa kaikki ikääntyvät ei vain nuorimpia ikääntyneitä sekä sisältää ehkäisevä, osallistava ja voimaannuttava näkökulma. Aktiivinen ikääntyminen houkuttelee osallistumiseen perustuvaa kansalaisten omaa aktiivisuutta. (Julkunen 2008, 27–28.) Suomessa aktiivista ikääntymistä on nostettu esiin, mutta se on koettu liian epämääräiseksi. Ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpito ja säilyttäminen ovat nousseet tärkeimmäksi keinoksi sosiaalimenojen hallitsemiseksi (Julkunen 2008, 29). Hoivapolitiikkaa ohjataan nykyään toimintakykyisen, itsenäisen ja vastuullisen ihannetoimijan ehdoilla. Tämä on hallitsevan poliittista päätöksentekoa ohjaavan uusiliberalistisen ideologian ajattelun mukaista. Aktiivisuuteen perustuvassa politiikassa vanhuksat nähdään rasitteena ja ongelmana. Puhumalla myös vaivaisuudesta aktiivisuuden rinnalla voidaan vaikuttaa politiikkaa ohjaaviin diskursseihin. Yhteiskunnan itsearvoinen tarkoitus ei ole vain luoda kilpailuedellytyksiä vaan huolehtia sen jäsenten hyvinvoinnista. (Hoppania ym. 2016, 28, 30-31.)

3.2 Toimintakyky ja toimijuus ikääntyessä

Toimintakyky tarkoittaa ihmisen kykyä selviytyä jokapäiväisestä elämästään. Toimintakykyä voidaan tarkastella fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena ja kognitiivisena toimintakykynä. (Pitkälä ym. 2016, 448.) Monet toimintakyvyn ja terveyden edellytykset, kuten tupakoinnin väheneminen, lääketieteen ja kuntoutuksen kehitys sekä sairauksien ehkäisy, ovat parantuneet entisestään. Suomalaisten 65-vuotiaiden toimintakykyiset ja terveet vuodet ovat lisääntyneet viime vuosikymmeninä, jopa enemmän kuin elinaika. Terveiden elinvuosien lisääntyminen helpottaa sosiaali- ja terveystaloukselle aiheutuvia

paineita väestön vanhenemiseen liittyen. Samalla ikääntyvien edellytykset omatoimisuuteen, työhön ja vapaaehtoistoimintaan paranevat. (Sihvonen ym. 2013, 70.) Ikääntyminen aiheuttaa eriasteisia fyysisiä, psyykkisiä, sosiaalisia ja kognitiivisia seurauksia, jotka vaikuttavat jokapäiväiseen elämään ja sen laatuun. Toimintakyky on vanhuusiässä terveyden tärkein osoitin. (Jylhä & Strandberg 2012.) Toimintakykyä kuvataan väestötutkimuksissa yleensä toimintarajoitteisuuden näkökulmasta, sillä toimintarajoitteet ovat keskeisiä tekijöitä paitsi yksilön suoriutumisen myös sosiaali- ja terveydenhuollon voimavarojen riittävyyden näkökulmasta (Sainio ym. 2013, 56).

Toimijuudella tarkoitetaan tahtoa toimia aktiivisesti, olla olemassa ja kokea. Termiin liitetään käsitteitä kuten aktiivisuus, osallisuus, vaikutus- ja valinnanmahdollisuus, taito ja voima valita toimintatavat itse, intentionaalisuus sekä vapaaehtoisuus. Se on yksilön kokemusta siitä, että minä teen asioita ja vaikutan niihin eivätkä ne vain tapahdu. Toimijuudella onkin suuri merkitys yksilön identiteetin muodostumisessa. (Kumpulainen ym. 2010, 23.) Toimijuudessa lähdetään liikkeelle todellisesta, aktuaalisesta ja käytössä olevasta toimintakyvystä. Tästä näkökulmasta olennaisempaa on se, mihin ihminen voi käyttää käsiään kuin tietty käden puristusvoiman mittausarvo. Toimijuuden viitekehyydessä ihmisten nähdään rakentavan elämäkulkuaan ja ikääntymistään tehden valintoja ja toimien yhteiskunnallisten olosuhteiden ja historiallisen tilanteen mahdollisuuksien ja rajoitusten perusteella. (Jyrkämä 2013, 421–422.)

Vanhustyön kehittämisen kannalta toimijuustermi on käyttökelpoinen, sillä se siirtää toimintakykytarkastelun painopistettä yksilön henkilökohtaisista ominaisuuksista arjen tilanteisiin, toimintoihin ja toimintakäytäntöihin sekä ympäristön ja yksilön vuorovaikutukseen. (Jyrkämä 2013, 424.) Käsitettä voidaan avata kolmesta perspektiivistä. Ensimmäinen näkökulma liittyy ihmisen elämänkulkuun, joka rakentaa yksilön toimijuudelle perustuvan kontekstin eli puitteet toimijuudelle. Toinen näkökulma liittyy rakenteisiin, kuten sukupuoli, ikä, sosionominen tai etninen tausta, jotka määrittävät ikääntyvää ihmistä ja tämän toimijuutta. Kolmas perspektiivi toimijuuteen avaa sitä sisältäpäin erilaisten modaalisten ulottuvuuksien; osaamisen, kykenemisen, täytymisen, voimisen, tuntemisen ja haluamisen avulla. Toimijuus rakentuu näiden tekijöiden vuorovaikutuksen varaan yksilön ja sen hetkisen tilanteen näkökulmasta. (Jyrkämä 2013, 423–424.)

Toimijuus on moninaista ja sen keskiössä on kokemus siitä, että ikääntynyt pystyy vaikuttamaan elämäänsä vaikuttaviin päätöksiin. (Mulari & Särkelä-Kukko 2016, 10.) Toimijuus ei ole itsestäänselvyys. Ikääntyneille pitää olla tarjolla aktiivista, heitä kiinnostavia toimintoja. Toimijuutta täytyy tukea ja mahdollistaa esimerkiksi viranomaisten tai

läheisten toimesta. Fyysiset rajoitukset, kuten liikkumisen esteet tulee huomioida. Ympäristön suomat mahdollisuudet sekä innostava ja kannustava lähestymistapa vastavasti voivat mahdollistaa toimintaan osallistumisen. Tulevaisuuden näkymät, hyöty ja positiivisuus, jota toiminnasta voi saada, tukevat vahvasti toimijuutta. (Jyrkämä 2008, 192.)

3.3 Ikääntyneen osallisuus

Osallisuuden käsite kuvaa yksilön kokemusta yhteiskunnan ja yhteisön jäsenyydestä. Sekä mahdollisuutta osallistua, toimia ja vaikuttaa yhteiskunnassa ja yhteisössään. Osallisuus merkitsee yksilön kiinnittymistä yhteisöön. (Sirviö 2010, 131.) Osallisuuden kokemus vahvistaa yhteiskunnallista koheesiota ja pitää lähiyhteisöjä kasassa liiman tavoin (Mulari & Särkelä-Kukko 2016, 7). Osallisuuden käsite on epämääräinen ja sitä käytetään useissa eri merkityksissä liittyen esimerkiksi kansalaisosallistumisen edistämiseen, yhteiskunnallisen integraation turvaamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. (Nivala 2008, 166.)

Osallisuus on ensisijaisesti sosiaalista, mutta siihen liittyy myös poliittisia ulottuvuuksia kuten päätöksentekoon, keskusteluun ja toimintaan osallistuminen erityisesti yhteisön hyvinvointiin liittyvissä asioissa (Nivala 2008, 167). Osallisuus voi liittyä omaehtoiseen kansalaistoimintaan, kansalaisaktivismiin tai järjestötoimintaan, mutta se voi olla edustuksellisen demokratian kehittämiseen liittyvää. Osallisuudesta voidaan erotella erilaisia rooleja, kuten osallisuus kansalaisena, kuntalaisena tai asiakkaana. (Kohonen & Tiala 2002, 6.) Osallisuudella on myös kokemuksellinen perusta eli se liittyy vahvasti kokemukseen yhteisön jäsenyydestä. Koettu osallisuus edellyttää kokemusta yhteisöön kuulumista ja kiinnittymistä yhteisöön ja sen jäseniin positiivisella tunnesuhteella. Osallisuus toteutuu todellisuudessa, kun yksilö kokee olevansa osallinen yhteisön elämästä, toiminnasta ja vuorovaikutuksesta. Osallisuuden kokemus muodostuu siis aseman, oikeuksien ja näiden toteutumisen sekä yhteisön toimintaan osallistumisen pohjalta. (Nivala 2008, 167–168.)

Osallisuus muodostuu mahdollisuudesta osallistua, kuulua johonkin ja olla mukana tuottamassa toimintaa. Osallisuus linkittyy voimakkaasti itsensä toteuttamiseen liittyviin mahdollisuuksiin. Se rakentuu arjen pienistä asioista, kuten huomioiduksi ja kuulluksi tulemisesta, sosiaalisista verkostoista, vaikuttamisen mahdollisuudesta ja kohtaamisista. Yksilön voimavarat vaikuttavat myös osallisuuden kokemukseen. (Mulari & Särkelä-Kukko 2016, 7.) Osallisuuden toteutumisen edellytyksiä ovat osallisuuden

mahdollisuudet, yksilön valmiudet, osallistuminen ja kokemus yhteisöön kuulumisesta. (Nivala 2008, 168-169).

Ikääntyneen väestön kohdalla osallisuus merkitsee mahdollisuutta vaikuttaa yhteisön toimintaa ja palvelujen kehittämiseen. Ikääntyneen näkökulmasta osallisuus sisältää osallistumisen itseä koskevien palveluiden suunnitteluun, oman asian käsittelyyn sekä palveluiden laadun arvioimiseen myös toimintakyvyn heikennyttä. Ikääntyneillä on erilaiset voimavarat ja motivaatio osallistua. Osallisuus on osattomuuden vastakohta. Osattomuus merkitsee turvattomuuden ja yksinäisyyden tunnetta tai jopa osallistumismahdollisuuksien puuttumista ja yhteisöstä syrjäytymistä. Ikääntyneet, joilla riski osattomuuteen on tunnistettava, tilannetta on selvitettävä ja etsittävä yhdessä tarkoituksenmukaista tukea. (Huovinen ym. 2013, 17.)

Ikääntyneiden osallisuutta voi lähestyä kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäiseksi se on ikääntyneiden osallisuutta omaan elämään ja palveluprosessiin. Toiseksi ikääntyneiden osallisuutta palveluiden kehittämiseen ja kolmanneksi ikääntyneiden osallisuutta elinympäristön ja yhteiskunnan kehittämiseen. Nämä näkökulmat näkyvät haluna olla mukana, kuulua ja tuntea itsensä tarpeelliseksi sekä mahdollisuutena vaikuttaa asioiden kulkuun, olla rakentavasti mukana yhteisöllisissä prosesseissa ja vastuun ottamiseen seurauksista. Ikääntynyt kokee osallisuutta yhteiskunnassa ja omassa yhteisössään voidessaan harrastaa, osallistua, toimia ja vaikuttaa. (Kairala 2010.) Ikääntyneiden osallisuus palveluihin sisältää näkemysten huomioonottamista, informaation saamista, osallistumista päätöksentekoon ja kokonaisvaltaista ikääntyneiden huomioimista. Ikääntyneiden näkemysten huomioiminen ja informaation saaminen vahvistivat heidän osallisuuden tunnettaan. (Kailio 2014, 64.) Aktiivinen osallisuus on keino ehkäistä eristymistä, syrjäytymistä ja elämästä sivussa olemista. Käsite sisältää yhteydenpidon perheeseen, sosiaaliset tyydyttävät kontaktit, kansalaisuuden tunteen vaikuttamismahdollisuuksineen. (Haverinen 2008, 232.)

Osallisuuden ja vuorovaikutuksen kokemus muiden kanssa luovat turvallisuutta, vahvistavat luottamusta yhteiskuntaan ja toisiin ihmisiin sekä vähentävät ennakkoluuloja. Tarve olla osa jotain ryhmää on ihmiselle tärkeää, se voi toteutua esimerkiksi asukasyhteisössä. Osallisuuden kokeminen sekä yhteiskunnassa että oman yhteisön sisällä on tärkeää. Turvallisuudentunne lisääntyy mukanaolon myötä ja velvoittaa samalla vastuunottoon yhteisön, ympäristön ja muiden ihmisten suhteen. (Hirvola 2016, 29.)

3.4 Yhteisöllisyys elämänkaaren loppupäässä

Yhteisöllisyys määritellään vahvana yhteenkuuluvuutena, johon liittyy esimerkiksi yhteisesti jaetut ideologiat, arvot sekä vuorovaikutus. Yhteisö taas muodostuu alueellisuuden perusteella. Yhteisön määrittäjänä alueellisuus tai muodollisesti ulkoapäin annettu määrittely eivät se kerro ihmisten välisistä suhteista tai yhteenkuuluvuuden tunteesta, jotka puuttuvat ulkonaisesta yhteisöstä. Ihmisten ei kuitenkaan tarvitse olla fyysisesti läsnä kuuluakseen yhteisöön, esimerkkinä verkkoyhteisöt. (Nivala 2008, 50.) Yhteisöt sijoittuvat toiminnallisesti valtion ja ensimmäisen sektorin ulkopuolelle ja muodostavat kansalaisyhteiskunnan, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen alueen (Hakonen 2003, 205).

Yhteisöllisyys tarkoittaa myös sosiaalista pääomaa, vuorovaikutuksen verkostoa, jossa vallitsee luottamus. Yhteisöllisyydestä koituu hyvinvointia ja terveyttä. (Hyypä 2002, 6.) Sosiaaliset suhteet vaikuttavat terveyteen ja hyvinvointiin. Tyydyttävä ja toimiva sosiaalinen verkosto tuottaa monenlaisia terveyshyötyjä muun muassa lisäämällä yhteenkuuluvuutta, arvostuksen tunnetta ja kiintymystä. Kuuluminen vertaisryhmiin ja järjestöihin edistävät pitkäikäisyyttä ja terveyttä. (Tiikkainen 2013, 290.) Väestötutkimuksissa on osoitettu sosiaalisen pääoman myönteiset terveysvaikutukset. Sosiaalisen pääoman turvaaminen ja vaaliminen ikääntyvän väestön keskuudessa on haastavaa sillä yhteiskunnalliset muutokset heikentävät sosiaalista osallistumista ja keskinäistä osallistumista. Sijoittaminen sosiaaliseen pääomaan välittyy yksilöihin yhteisöllisyyden kokemuksen kautta. (Hyypä 2013, 109.)

Yhteisötyön käsitteellä tarkoitetaan ihmisten ja ryhmien kanssa tehtävää ammattityötä. Yhteisötyö ja ennaltaehkäisevä työote ylläpitävät ja vahvistavat yhteisöllisiä voimavaroja. (Hakonen 2003, 205.) Yhteiskunnan pirstaloituminen ja yhteisöllisyyden mureneminen haastavat sosiaalialan toimijoita vahvistamaan ihmisten välistä vuorovaikutusta ja rakentamaan yhteisöllisyyttä uudelleen. Olennaista on saada yhteisön jäsenten voimavarat käyttöön. Yhteisöllinen osallistuminen palvelujen kehittämiseen vahvistaa yhteisöllisiä voimavaroja, voimaannutta ja aktivoi ihmisiä arvioimaan ja tunnistamaan tarpeitaan. (Hakonen 2003, 207.) Ikääntyneillä on tarve kuulua johonkin ryhmään ja olla tässä ryhmässä sosiaalisesti hyväksytyjä (Salonen 2007, 97). Ikääntyneiden näkökulmasta yhteisöllisyys sosiaalisen olomuotoisuuden yhtenä ilmentymänä sisältää mielipiteiden vaihtoa, ihmiskontakteja ja keskustelua arkisista asioista. Kyse on elämässä kiinni pysymisestä, elämänhallinnasta ja elämänhalusta. Vanhuspalvelut ja muut vanhusten lähiympäristöissä olevat palvelut tukevat myös yhteisöllisyyttä. (Salonen 2007, 144.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa selvitän, hankkeen hyviä ja kehitettäviä käytäntöjä sekä miten Liikkuva resurssikeskus -hanke on hyödyksi ikääntyneille. Eli käytännössä, miten hankkeessa on vastattu sille asetettuihin tavoitteisiin. Vastauksen kysymyksiini saan haastattelemalla hankkeen työntekijöitä. Heillä on tuoretta ja omakohtaista tietoa ja kokemusta hankkeesta.

Liikkuva resurssikeskus -hanke on ajankohtainen ja tarpeellinen sen korostaessa asiakaslähtöisyyttä, ennaltaehkäisevää näkökulmaa ja osattomuuden ehkäisemistä. Hankkeessa tehdään liikkuvaa, jalkautuvaa sektorien välistä vanhustyötä. Ikääntyneille neuvontaa ja palveluita antavia tahoja on ollut pitkään olemassa, mutta osa asiakkaista ei löydä niihin.

Hankkeen tavoitteina on vahvistaa alueellista yhteisöllisyyttä, tukea ikääntyneiden vaikutusmahdollisuuksia, osallisuutta ja toimijuutta, kehittää sektorien välistä työparityökentelyä sekä tarjota ikääntyneille matalan kynnyksen neuvontaa ja palveluohjausta. Hankkeen toimintamuodot kiteytyvät liikkuvaan malliin, joka mahdollistaa matalankynnyksen kohtaamisen, yhteistyön, tiedonjaon ja –keruun sekä kansalaisosallistumisen. Työtä tehdään julkisen ja kolmannen sektorin välisenä yhteistyönä resursseja yhdistämällä. (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.)

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten Liikkuva resurssikeskus -hankkeen toiminta on hyödyksi kotona asuville ikäihmisille?
2. Mitkä ovat Liikkuva resurssikeskus -hankkeen hyviä toimintatapoja?
3. Millaisia ovat Liikkuva resurssikeskus -hankkeen haasteet ja mitä kehitettävää hankkeessa on?

Tutkimukseni tavoitteena on tuoda näkyväksi työntekijöiden kokemuksia hankkeen toteutuksesta sekä siitä, miten hankkeen kohderyhmä eli kotona asuvat ikäihmiset hyötyvät hankkeesta. Hankkeessa on kokeiltu monenlaisia erilaisia lähestymistapoja ja toimintamuotoja ihmisten tavoittamiseksi asuinalueilla. Pysin löytämään ne toimintatavat, joihin

kannattaa panostaa jatkossa. Tutkimuksen tavoitteena on nostaa esiin myös hankkeen kehittämiskohtia.

Tutkimukseni tuloksia hyödynnetään Liikkuva resurssikeskus -hankkeen kehittämisessä edelleen. Hankkeen nykyisen rahoituksen viimeinen vuosi on käynnissä ja toimeksiantajani tarkoituksena ja toiveena on kehittää hankkeesta pysyvä malli. Tutkimuksesta on hyötyä paitsi toimeksiantajalle hankkeen kehitystyössä myös kaikille vanhustyöstä ja sen uusista, ajankohtaisista muodoista kiinnostuneille.

4.2 Tutkimusaineiston keruu ja haastateltavien kuvaus

Tutkimusprosessiin sisältyy viisi vaihetta: ideataso, sitoutuminen, toteuttaminen eli aineistonkeruu, kirjoittaminen sekä tiedottaminen (Vilkkä 2015, 56). Tutkimusprosessin vaiheet voivat vaihdella ja lomittua toisiinsa tutkimuksen edetessä (Salonen 2013, 10). Tutkimus alkaa ideasta, jostain tiedollisesta aukosta, johon tutkija pyrkii löytämään vastauksen. Tätä seuraa aihepiiriin tutustuminen, tutkimussuunnitelman luominen sekä tutkimusongelmien, -tehtävien ja -kysymysten miettiminen. Aineisto analysoidaan ja keskeiset tutkimustulokset tiivistetään aineistosta. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi on tärkeä osa tutkimusprosessia, joka tehdään ennen tutkimustulosten julkaisemista ja leviättämistä. (Salonen 2013, 10.)

Tutkimusote, jota käytin, on laadullinen tutkimus. Laadullisella tutkimuksella pyritään tavoittamaan ihmisten, tässä tapauksessa hankkeen työntekijöiden, kuvaukset koetusta todellisuudesta ja saamaan kokonaisvaltaisempi ja syvempi kuva ilmiöstä. Siinä tarkastellaan ihmisten välistä, sosiaalista merkitysten maailmaa. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään näyttämään tutkittavasta ilmiöstä jotain, mikä ei ole välittömästi havainnoitavissa (Vilkkä 2015, 118–120). Teoria toimii tutkimuksen viitekehyksenä kuvaamassa tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ja niiden välisiä suhteita (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 24). Laadullisen tutkimuksen aineistoiksi soveltuu esimerkiksi esineet, puhe, teksti- ja kuva-aineistot kuten päiväkirjat, kuvanauhoitteet tai lehdet (Vilkkä 2015, 122).

Aineiston keruumenetelmänä käytin teemahaastattelua. Teemahaastattelua nimitetään myös puolistrukturoiduksi haastattelumenetelmäksi. (Vilkkä 2015, 124). Teemahaastattelu rakentuu yksityiskohtaisten kysymysten sijaan etukäteen valittujen keskeisiksi valittujen teemojen sekä tarvittaessa niitä tarkentavien kysymysten varaan. Siinä pyritään löytämään tutkimuskysymyksen kannalta mielekkäitä vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.) Teemahaastattelulle on ominaista, että jokin haastattelun näkökohta on

lyöty lukkoon, mikä vapauttaa haastattelua tutkijannäkökulmasta ja tuo haastateltavan ääntä kuuluviin. Teemahaastattelu on joustava menetelmä ja antaa haastateltaville mahdollisuuden tuoda omia näkökulmia esiin vapaasti sekä mahdollistaa lisäkysymysten tekemisen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48) Tutkimusmenetelmänä haastattelu on toimiva, sillä sen avulla haastateltava toimii aktiivisena toimijana. Haastattelun avulla saadaan selvennettyä vastauksia ja tehtyä tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä, voidaan saada lisää tietoa vähän tunnetusta aihealueesta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.)

Haastattelun rungon muodostavat teema-alueet on hyvä miettiä tarkkaan. Teema-alueet muodostuvat tutkimustehtävien ja teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Teemoja voi täydentää lisäkysymyksin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 66.) Haastattelurunkoni (LIITE 1) sisältää kolme teema-aluetta: 1. asiakkaiden hankkeen toiminnasta saama hyöty, 2. hankkeen käytännön toiminta ja 3. hankkeen toiminnan kehittämiskohdat. Nämä teemat syntyivät tutkimuskysymysten pohjalta yhdistämällä tietoperusta hankkeen kehittämistarpeen selvittämiseen. Teemat kartoittavat sitä, miten ikääntyneet ovat hyötäneet hankkeesta sekä selvittävät hankkeen toteutuksen käytäntöjä ja kehittämiskohtia. Teemahaastattelurunko pohjautuu tietoperustaan, josta nousee erityisesti ennaltaehkäisevän vanhustyön näkökulma. Hankkeen tavoitteet nivoutuvat kiinteästi ennalta ehkäisyyn ja mielekkään ikääntymisen mahdollistamiseen. Tavoitteita ovat esimerkiksi yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen sekä kotona asumisen ja toimijuuden mahdollistaminen.

Tutkimukseen osallistui seitsemän (n=7) Liikkuva resurssikeskus -hankkeen työntekijää. Heidän näkökulmastaan ei ole kerätty haastattelun keinoin aiemmin tietoa hankkeesta. Haastateltavat työntekijät muodostavat tutkimuksen perusjoukon. Tutkimuksessa haastattelin kaikkia hankkeessa aktiivisesti, omalla työpanoksellaan mukana olleita työntekijöitä. Haastateltavista kuusi on naisia ja yksi mies. Heistä kolme on Turun kaupungin palkkaamia ja neljä Turun lähimmäispalveluyhdistys ry:n palkkalistoilla. Haastateltavat ovat koulutukseltaan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Turun kaupungin työntekijöistä kaksi on palveluohjaajaa ja yksi vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n työntekijöistä mukana on projektikoordinaattori, projektisuunnittelija sekä kaksi projektityöntekijää. Tutkimuksen tulososassa haastateltavien kommentit on eroteltu toisistaan tunnuksilla H1, H2, H3, H4, H5, H6 ja H7.

En haastatellut tutkimustani varten hankkeen asiakkaita, koska hankkeessa toteutetaan matalan kynnyksen toimintaa ja siinä suositaan menetelmiä, joissa ei tarvitse kerätä tunnistetietoja asiakkaista. Näin ollen asiakkaiden haastattelu olisi haastavaa. Hankkeessa

toteutettava neuvonta ja ohjaus on pääosin kertaluontoista. Asiakkaat käyvät hankkeen liikkuvalla pisteellä saamassa neuvoja, ohjausta tai tietoa muun muassa siitä, miten voivat jatkossa hakeutua palveluiden piiriin tai mitä palveluita heille kuuluu. Asiakkailta on kerätty kokemuksia hankkeesta muun muassa työntekijöiden täyttämien pysäkki reflektio-lomakkeiden avulla. Asiakkailta on kerätty välitöntä palautetta myös hymynaama/suru-naama menetelmällä sekä yksittäisesti perinteisiä kysely- ja haastattelumalleja käyttämällä. (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016.) Työntekijöiden näkökulmasta hankkeen arviointia ja seuranta on aiemmin toteutettu kyselylomakkeiden, tiimipalaverien ja kehityskeskustelujen kautta (Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus 2016).

Haastattelut tein Kotikunnaan palvelutalon tiloissa Turussa huhti-toukokuun 2018 aikana yksilöhaastatteluina. Käyttämäni haastattelutilat olivat suljettuja kokoushuoneita, joten haastattelutilanteet sujuivat ilman häiriöitä. Haastateltavat täyttivät suostumuslomakkeet (LIITE 2). Lähetin haastattelun kysymykset ja teemat haastateltaville etukäteen, jotta he saivat tutustua niihin rauhassa ennen haastattelua. Haastattelut tehtiin luottamuksellisesti enkä käytä valmiissa opinnäytetyössä tunnistettavia tietoja haastateltavista. Nauhoitin haastattelut ja litteroin kaiken nauhoitetun materiaalin. Nauhoituksessa käytin varalta kahta nauhuria teknisten ongelmien välttämiseksi. Yksittäisten haastattelujen ajallinen kesto vaihteli 20-60 minuutin välillä. Litteroitua haastattelumateriaalia kertyi 44 sivua (Arial:11, riviväli 1,5). Käsittelin kaikkea nauhoitettua ja litteroitua haastattelumateriaalia luottamuksellisesti eli se oli vain omassa käytössäni.

4.3 Tutkimusaineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi, jota voidaan pitää paitsi menetelmänä myös teoreettisena viitekehyksenä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä, jota aineistossa käsitellään, kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä sanallisessa muodossa. Se sopii hyvin käytettäväksi myös strukturoimattoman aineiston analyysiä tehtäessä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117, 122). Analyysillä luodaan aineistoon selkeyttä, jotta tutkittavasta ilmiöstä voidaan tehdä luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä. Aineisto hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudelleen loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Analyysin eteneminen voidaan jaotella seuraavasti: aineistosta etsitään kiinnostava teema ja nostetaan sitä koskevat asiat erilleen aineistosta, luokitellaan, teemoitetaan ja tyypitellään aineisto sekä viimeiseksi kirjoitetaan yhteenveto (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104).

Laadullista analyysia tehtäessä jaotellaan analyysimuodot aineistolähtöiseen teorialähtöiseen ja teoriaohjaavaan analyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107-108.)

Aineiston analysointiin käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, josta käytetään myös nimeä teoriasidonnainen analyysi. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet tulevat valmiina ilmiöstä ”jo tiedettynä”. Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee lähtökohdiltaan kuitenkin aineiston ehdoilla aivan kuten aineistolähtöinen sisällönanalyysikin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133). Teoriaohjaavassa analyysissä on teoreettisia yhteyksiä siten, että teoria voi toimia apuna, mutta analyysi ei pohjautu suoraan teoriaan. Analyysiyksiköt, kuten sitaatit, valitaan kyllä aineistosta, mutta aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa analyysiä. Analyysistä on siis tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus siten, että se on uusia ajatuksia synnyttävä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.)

Erona aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin on se, että aineisto liitetään teoriaohjaavassa analyysissä ilmiöstä jo tiedettynä tuotuihin käsitteisiin eikä käsitteitä luoda aineistosta. Toisaalta teoriaohjaava sisällönanalyysi ei ole päättelyketjultaan niin sidottu teoriaan kuin teorialähtöinen analyysi. Tavoitteena ei teorian mukanaolosta huolimatta ole testata tiettyä olemassa olevaa teoreettista mallia, kuten teorialähtöisessä analyysissä, vaan avata ajattelua saaden teoreettisesta viitekehuksesta ideoita uudenlaiseen tulkitintaan ja ajatteluun. Alussa aineistoa analysoidessa edetään aineistolähtöisesti, mutta lopulta kohden otetaan mukaan teoria eli tutkimuksen tietoperusta, joka auttaa aineiston tarkastelussa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109-110.)

Teoriaohjaavan sisällönanalyysin valintaa tuki tutkimuksessani se, että tutkiessani hankkeen toteutusta oli mielestäni hyvä keskittyä haastattelumateriaalin ja pysytellä aineistolähtöisessä analyysimenetelmässä. Kuitenkin puhtaasti aineistolähtöinen analyysimenetelmä olisi ollut haasteellinen, sillä haastattelumuotoinen aineisto on melko vapaamuotoinen, joten vastaukset voisivat olla liian irrallisia. Näin ollen teoriaohjaava sisällönanalyysi lähestymistapana aineistoon paitsi piti keskittymisen aineistossa myös rajasi sitä sopivasti ennalta tiedetyn teorian suuntaan. Aiempi teorialähtöisyys ja tieto ovat muokanneet työtä alusta lähtien ja vaikuttaneet haastattelurunkoon ja näin aineiston käsittelyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133.)

Analyysin avuksi valitaan analyysirunko, joka voi olla väljä. Analyysirungon sisälle muodostetaan aineistosta erilaisia ryhmittelyitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 128.) Sisällönanalyysissä aineistoa pelkistetään karsimalla aineistosta tutkimukselle epäolennainen osa pois. Pelkistäminen voidaan tehdä poimimalla aineistosta tutkimustehtävää kuvaavia

ilmauksia, jotka sopivat analyysirunkoon. Yhdestä lausumasta voi löytää useampiakin pelkistettyjä ilmauksia. Tätä seuraa aineiston ryhmittely, jossa alkuperäisilmaukset käydään tarkasti läpi etsien aineistosta eroavaisuuksia ja tai samankaltaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Seuraavaksi samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi muodostaen alaluokkia. Luokittelua jatketaan siten, että alaluokkia yhdistelemällä muodostetaan yhdistäviä luokkia niin kauan kuin se on mahdollista aineiston sisällön näkökulmasta. Aineiston käsitteellistämisen tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotetaan ja siitä muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Teoriaohjaavan sisällön analyysin tapauksessa aineisto pakotetaan analyysin edetessä tiettyyn teoriaan ja teoreettiset käsitteet ovat ennalta tiedossa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123-125, 128, 133.)

Tutkimusaineiston analysoinnissa käytin analyysirunkona teemahaastattelurungon mukaisia teemoja, joita ovat: asiakkaiden hankkeen toiminnasta saama hyöty, hankkeen käytännön toiminta sekä hankkeen toiminnan kehittämiskohdat. Aineiston pelkistämisen apuvälineenä käytin teemahaastattelun tutkimuskysymyksiä etsimällä niihin vastaavia ilmauksia, joita ryhmittelin edelleen eroavaisuuksien ja yhdistävien tekijöiden mukaan. Näin erottelin ja luokittelin tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon ja pyrin yhdistämään sitä ennalta tiedettyyn teoriaan. Aineistosta nousi 22 alaluokkaa ja yhdeksän yläluokkaa, jotka sovitin pääluokkiin eli teemoihin (KUVIO 3). Teoriaohjaavan sisällön analyysin luonteen mukaisesti teorian ja aineiston kategorioita voi yhdistellä toisiinsa pakolla, puolipakolla ja luovasti, jotta olennaiset asiat saa nostettua aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 110).

Haastatteluja tehdessä ja niitä litteroidessa alkoi muodostua käsitys aineistosta. Tein kesällä harjoittelun Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:ssä. Osana harjoittelua olin mukana Liikkuva resurssikeskus -hankkeen viikon kestäväällä matkailuauto -kiertueella. Olin myös mukana tekemässä hankkeeseen liittyen muun muassa VTKL:n Vuoden vanhus-teko 2018 -kilpailuhakemusta. Pääsin näkemään hankkeen käytännön toteutusta ja tutustuin hankkeeseen entistä paremmin. Varsinaisesti aloitin aineiston analysoinnin kesän lopussa.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden vuoksi analyysiprosessi on aukaistava lukijalle perusteellisesti. Lukijoille tulee antaa riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty, jotta he voivat arvioida tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 164.) Luotettavuutta avaan tarkemmin luvussa 6.2. Tulosten luotettavuutta lisää se, että olen käynyt aineiston läpi useaan kertaan systemaattisesti. Olen koonnut alla olevaan kuvioon

(KUVIO 3.) aineiston ryhmittelyn ja käsitteiden muotoutumisen alaluokista, yläluokkiin ja pääluokkiin.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
liikkuvuus	SAAVUTETTAVUUS	Asiakkaan hankkeen toiminnasta saama hyöty
tavoitettavuus		
matala kynnyks		
kuunteleminen	OSALLISUUS & YHTEISÖLLISYYS	
osallistumismahdollisuudet		
vaikuttamismahdollisuudet		
yhteisöllisyyden kokemus		
tiedon lisääntyminen	OIKEA-AIKAISUUS	
yhdenluukun periaate		
ennalta ehkäisy		
liikuteltavuus	JOUSTAVUUS	
ketteryys		
pop up -vapaaehtoisuus	SISÄÄNHEITOT NEUVONNALLE	
toiminnalliset menetelmät		
työparityöskentely	RESURSSIEN SÄÄSTÖ	
ylisektorinen yhteistyö		
päällekkäisen työn vähennys		
palautteen kerääminen	ARVIOINTI	Hankkeen toiminnan kehittäminen
vaikuttavuus		
brändäys	MALLINTAMINEN	
mainostus		
toiminnan tarkentaminen		
	MUUTA	

KUVIO 3. Aineiston ryhmittely ja käsitteiden muodostuminen

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Asiakkaiden hankkeen toiminnasta saama hyöty

Haastattelin tutkimusta varten seitsemää Liikkuva resurssikeskus –hankkeen työntekijää. Työntekijät saivat kertoa teemahaastatteluissa kokemuksiaan hankkeesta. Haastattelun ensimmäinen teema: Asiakkaiden hankkeesta saama hyöty, muodostui myös analyysin ensimmäiseksi pääluokaksi. Työntekijät arvioivat haastatteluissa, miten hankkeen asiakkaat ovat heidän näkökulmasta katsottuna hyötäneet hankkeesta ja miten hanke on vastannut asiakkaiden palvelutarpeeseen. He kertoivat, miten hankkeen toiminta on heidän mielestään vastannut sille asetettuihin tavoitteisiin ja mikä on asiakkaiden kannalta ollut tärkeintä hankkeessa. Lisäksi he kertoivat asiakkailta saamastaan palautteesta. Ensimmäinen pääluokka jakautui kolmeen yläluokkaan, joita ovat saavutettavuus, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä oikea-aikaisuus. Näihin yläluokkiin tiivistyy työntekijöiden kertoma hankkeen hyödystä.

Ensimmäinen yläluokka: saavutettavuus sisältää alaluokat liikkuvuus, tavoitettavuus ja matala kynnyks. Kaikki seitsemän haastattelemaani työntekijää koki, että hankkeen toiminta vastaa asiakkaiden palvelutarpeeseen etenkin tuomalla palvelun lähelle ikääntyneiden omaa elämänpiiriä ja sillä, että kynnyks osallistua hankkeen toimintaan on pidetty riittävän matalana.

Tärkeimmäksi yksittäiseksi asiaksi hankkeessa kaikki haastateltavat nostivat liikkuvuuden. Hankkeen saavutettavuus sekä fyysisesti että sosiaalisesti nähtiin keskeisenä. Se erottaa aineiston perusteella hankkeen muista ikääntyneille suunnatuista toiminnoista kuten kiinteistä neuvontapisteistä tai palvelukeskuksista. Liikkuvan muodon suurena etuna haastateltavat näkivät sen, että pystytään tavoittamaan ja löytämään ikääntyneitä, jotka eivät muuten ole palveluiden piirissä. Ikääntyneiden omalle lähialueelle meneminen nähtiin keskeiseksi. Kolme haastateltavaa toi esiin, että sen myötä on saavutettu ihmisiä, jotka eivät muuten välttämättä osaisi hakea neuvoja ja apua. Tästä on haastateltavien mielestä ehdottomasti hyötyä niille ikääntyneille, jotka saavat apua ongelmiinsa ja pääsevät palveluiden piiriin hankkeessa tehdyn työn myötä. Heidän mukaansa hankkeessa tehtävän työn myötä voidaan mahdollistaa ihmisten osallistuminen erilaiseen toimintaan omalla lähialueellaan sen sijaan, että tekemisen perässä täytyisi lähteä kauas kotoa esimerkiksi kaupungin keskustaan.

”keskeistä on fyysinen saavutettavuus johon liittyy liikkuminen ja terveysongelmat ja se sosiaalinen saavutettavuus ettei vaikka uskalla lähteä johonkin” (H5)

”on paljon semmoisia ihmisiä jotka ei osaa tulla niihin neuvontapisteisiin ja paikkoihin -- siksi on ensiarvoista mennä sinne lähioihin ja katvealueille kohtaamaan heitä” (H7)

Palveluiden tarjoaminen mahdollisimman helposti lähestyttävästi ja matalalla kynnyksellä nähtiin kaikissa haastatteluisa keskeiseksi asiaksi hankkeessa. Tarjottavan avun tulee haastateltavien mukaan myös olla asiakkaan tarpeisiin suhteutettua ja sopivaa. Matalan kynnyksen ylläpitäminen mahdollistuu työntekijöiden mukaan hankkeen jalkautuessa kaupunginosaan helposti saavutettaviin paikkoihin, kuten lähikauppojen tai terveyskeskusten auloihin.

”ja se tehdään niin kepeäksi se osallistuminen että sinne voi ottaa halutessaan vaikka sen [omais-]hoidettavan mukaan jos ei just kaipaa sitä hetken hengähdystaukoa” (H1)

”meille on matala kynnyks tulla jo vähän aiemmin kysymään neuvoa kuin vasta sitten kun asiat kasaantuu -- ehkä sekin vaikuttaa että tämä ei ole semmoinen toimistotyypinen” (H6)

Seuraavaksi yläluokaksi muodostui osallisuus ja yhteisöllisyys. Näistä termeistä muodostui yhteinen yläluokka. Tähän yläluokkaan yhdistyi alaluokat kuunteleminen, osallistumismahdollisuudet, vaikuttamismahdollisuudet sekä yhteisöllisyyden kokeminen. Haastateltavat kokivat asiakkaiden hyötyvän hankkeen tarjoamista mahdollisuuksista osallistua, vaikuttaa ja tulla kohdatuksi.

Osa haastateltavista nosti tärkeänä asiana esiin sen, että ikääntyneitä kuultaisiin aidosti ja heidän tarpeisiin vastattaisiin. Kuuntelemalla ikääntyneitä saadaan haastateltavien mukaan myös arvokasta tietoa toiminnan kehittämiseksi ja hankkeen tavoite kaksisuuntaisesta tiedonkulusta toteutuu. Ikääntyneitä kuuntelemalla on noussut haastateltavien mukaan esiin myös uusia ilmiöitä, kuten seniorisinkkujen yksinäisyys. Kolme haastateltavaa korosti merkityksellisyyden kokemuksen tuntemista tärkeänä tekijänä ikääntyneen elämässä. Tärkeänä osa haastateltavista näki, että jokaiselle seuraa ja tekemistä kaipaavalle ikääntyneelle löytyisi helposti saavutettavaa mielekästä toimintaa.

”keskeistä tässä on että heidät nähtäis ja heitä kuultais ja heille annettais niitä palveluita jotka heille kuuluu ja se palvelu kehitettäis sellaiseksi mitä he tarvitsee -- vaikka sää et tarvitse palvelua, niin kyllähän sää tarvitset sen merkityksellisyyden ja osallisuuden kokemuksen johonkin” (H1)

Kaikki haastateltavat toivat esiin ihmisten liikkeelle saamisen ja aiemmin syrjään jääneiden osallistumisen hankkeen myötä. Haastateltavien mukaan ikääntyneet ovat voineet

kokea osallisuutta osallistumalla ja vaikuttamalla itseään koskevaan toimintaan. Hankkeessa on myös haastatteluaineiston perusteella onnistuttu saamaan liikkeelle ihmisiä, jotka saatetaan nähdä passiivisina avun kohteina, kuten liikuntarajoitteisia. Haastateltavien mukaan on pyritty löytämään uusia keinoja lisätä ihmisten omaehtoista aktiivisuutta ja osallistumista. Oikeus osallistua ja kokea osallisuutta koskee useamman haastateltavan mukaan jokaista ikääntynyttä.

”on voinut auttaa muita vaikka kotoa käsin esim. tässä nyt neulotaan -sukkatempauksessa siihen pystyi osallistumaan vaikka liikuntarajoitteisena ja tekemään vapaaehtoistoimintaa kotoa käsin” (H5)

”vapaaehtoiset on ollut kiitollisia siitä että on voinut yhden kerran tehdä sen jonkun hyvän työn eikä ole tarvinnut sitoutua vaan on omien aikataulujen mukaan voinut tehdä se on laskenut kynnystä osallistua” (H6)

Aineiston perusteella hankkeen mahdollistama vaikuttamiseen osallistuminen on tärkeää. Yhden haastateltavan kertoman mukaan hankkeessa kerättyjä ikääntyneiden mielipiteitä on saatu vietyä eteenpäin esimerkiksi Turun kaupungin kehittämishankkeisiin. Tärkeänä yksi haastateltava korosti myös sitä, että toimintaa ei tuoda ikääntyneille valmiina ja työntekijöiden oletusten perusteella vaan ikääntyneet saavat itse olla mukana toiminnan suunnittelussa ja osallistua itse aktiivisesti koko prosessiin. Yhteisöllisyyden lisääminen lähialueilla korostui tärkeänä tekijänä useissa vastauksissa. Yksi haastateltava toi esiin kunkin asuinalueen oman yhteisöllisyyden löytämistä, joka olisi lähtöisin asukkaista. Hankkeen avulla on useamman haastateltavan mukaan onnistuttu herättämään toimintaa lisäämällä yhteisöllisyyttä ja levitetty iloa. Ideoita toiminnan synnyttämiseksi ja kehittämiseksi on aineiston perusteella tullut myös ikääntyneiltä itseltään.

”pyritään löytämään kullekin alueelle semmoinen alueellinen yhteisöllisyys -- siellä suuralueilla ja lähiöissä saisi tsemppua että sieltä nousisi se oma porukka vetämään sitä aluetta ja toimintaa” (H7)

”asiakas on voinut hankkeen myötä osallistua vapaaehtoistoimintaan on voinut osallistua oman asuinalueen ja oman arjen kehittämiseen siellä omalla alueella ja on itse voinut toimia ja tehdä” (H5)

Kolmas yläluokka, joka kuvaa asiakkaiden hankkeen toiminnasta saamaa hyötyä, on oikea-aikaisuus. Siihen kuuluvat alaluokat tiedon lisääntyminen, yhden luukun periaate sekä ennaltaehkäisy. Sopivien palveluiden oikea-aikainen saaminen voi haastateltavien kertoman mukaan myöhentää tarvetta raskaampien palveluiden piiriin siirtymiselle.

Tiedon lisääntyminen sisältää hankkeessa tehtävän neuvonnan ja palveluohjauksen, joita kaksi haastateltavaa nostaa hankkeen ytimeksi. Haastateltavista kolme toi esiin sen, että tietämättömyys peruspalveluista, kuten Kelan etuuksista tai omaishoidon tuesta, on suurta ikääntyneiden keskuudessa. Heidän kertomansa perusteella ikääntyneet eivät tiedä, minkä tahon puoleen kääntyä ja mistä apua voi saada. Nämä haastateltavat kokivat, että tiedon lisääminen hankkeessa hyödyttää ikääntyneitä konkreettisesti arjessa.

”tasa-arvoinen ja monimuotoinen ja saavutettava palveluohjaus ja neuvonta varsinkin kun puhutaan valinnan vapaudesta ym niin kyllähän tämä lisää sitä ja jos ihmiset ei saa tietoa niin niiden on kauhean hankala valita ja vaikuttaa siihen omaan hyvinvointiin ja elämänhallintaan” (H5)

”mää näen että semmoinen matalan kynnyksen neuvonta ja ennaltaehkäisy on aika tärkeä toimintamalli tässä -- mun mielestä se on hyvin tärkeää että ne ihmiset saa ajoissa sitä oikeaa palvelua silloin pystyy mahdollisesti olla kotona esimerkiksi turvarannekkeen avulla tai sillä että lääkkeitä jakaja käy niin se voi riittää” (H2)

Ohjauksen ja neuvonnan saaminen yhdestä pisteestä yhden luukun periaatteella on kaikkien haastateltavien mukaan tärkeää. Asiakkaan näkökulmasta se konkretisoituu haastateltavien mukaan erityisesti siinä, että asiakkaan ei tarvitse lähteä hakemaan tarvitsemaansa tietoa monesta eri paikasta. Yksi haastateltavista korosti sitä, että ikääntyneet hyötyvät saamastaan ohjauksesta ja neuvonnasta sekä osallistavasta toiminnasta huolimatta siitä, mikä järjestävä taho on.

”tässä hankkeessa on kaupunki ja järjestö toiminut niin että on yhdenluukun ajatuksella yhdestä paikasta saanut sen tarvitsemansa ohjauksen ja neuvonnan niin mun mielestä se on vastannut siihen eikä ikääntyneitä pompotella moneen paikkaan ja se jos jokin on asiakaslähtöistä” (H4)

”asiakkaille ei ole niinkään ollut tärkeää että kuka sen tiedon tuo onko se kaupunki tai järjestö vaan enemmän se että se on tuotu heille ja heitä on kuultu ja tultu heitä lähelle kaikki ei välttämättä edes miellä että mistä me tullaan että mikä se taho on mutta se lähelle tuleminen on ollut tärkeää” (H5)

Kaikki haastateltavat toivat esiin hankkeen ennaltaehkäisevää näkökulmaa. Heidän mukaansa ikääntyneiden saadessa heille kuuluvat palvelut ajoissa, se synnyttää säästöä pidemmällä aikavälillä.

”mun mielestä se ennaltaehkäisevä näkökulma on oleellinen, että pystytään tarttumaan ongelmiin aikaisessa vaiheessa ja pystytään tarjoamaan neuvoja sen pitkittäminen että tilanne ei päädy

siihen että olisi ison avun tarpeessa ja asiakkaan omaa toimintakykyä pystytään tukemaan vielä niin se on se vaihe jolloin pystytään saamaan aikaan paljon” (H4)

”palveluiden oikea-aikaisuuskin korostuu kun aiemmassa vaiheessa saa apua ja kotona voi asua sitten pidempään” (H6)

Yksi haastateltava nosti esiin myös sen, että pitää entistä aktiivisemmin kehittää keinoja niiden ikääntyneiden saavuttamiseksi, jotka ovat syrjäytyneet tai syrjäytymisvaarassa. Yksinäisyys nousi myös aineistosta tekijäksi, joka heikentää ikääntyneiden hyvinvointia ja johon hänen mielestään pystyttäisiin vaikuttamaan kertomalla palveluista.

”eniten mietin että miten tavoitetaan niitä kotona olevia jo passivoituneita ja joilla syrjäytymisriski on korkeampia useinkin kun tämmöinen liikkuva piste jalkautuu johonkin niin siellä saattaa törmätä ja juttua riittää niiden kanssa jotka on jo aktiivisia mutta se että pystyisi löytämään niitä jotka on siellä kotona mutta millä se sitten toteutuu” (H4)

Kaikkien haastateltavien mukaan hankkeen asiakkailta saatu palaute on ollut suurimmaksi osaksi positiivista. Heidän mukaansa ikääntyneet ovat olleet kiitollisia jo siitä, että on tultu lähialueille ikääntyneitä varten, ikääntyneitä kohtaamaan.

”nöyryys ja kiitos mitä vanhempi ihminen niin sitä kiitollisempi että joku tulee ja kysyy ja kuuntelee ja antaa vastauksia” (H7)

”he on ollut hirveen tyytyväisiä tähän ja vaikei tulisi palveluohjausta sinne paikalle mutta että tullaan sinne heitä tapaamaan ja tuodaan mukana jotain mitä se nyt ikinä onkaan” (H1)

5.2 Hankkeen käytännön toiminta

Haastateltavat kuvasivat toisen pääluokan mukaisesti hankkeen käytännön toimintaa. He kertoivat, millaisia toimintamalleja hankkeessa on kokeiltu, mitä näistä toimintamalleista he pitävät hyvinä ja millaisia resursseja hankkeessa on käytetty. Tämä pääluokka jakautui kolmeen alaluokkaan. Ensimmäiseksi yläluokaksi muodostui joustavuus, joka kuvaa hankkeen liikuteltavuutta ja ketteryyttä. Toiseksi yläluokaksi tuli sisäänheitto neuvonnalle, joka kuvaa hankkeessa käytettyjä toiminnallisia menetelmiä ja pop up –vapaaehtoistoimintaa, joiden avulla on houkuteltu ikääntyneitä neuvonnan ja ohjauksen pariin. Kolmas alaluokka: resurssien säästö sisältää hankkeessa käytetyt keinot, joilla on onnistuttu vähentämään ajan, rahan ja työmäärän käyttöä.

”kaupunki saa ne säästöt ja henkilöstöresurssisäästöt siinä että löydetään ne toimintatavat mitkä sopii mihinkin toimintaan eikä tehdä päällekkäin vaan tehdään vierekkäin silloin se näkyy sinne asiakkaalle hän saa nopeasti sen mitä hän kaipaa ja silloinhan me säästetään pitkä penni kun tilanne ei ehdi mennä huonoksi sillä yleensä ennaltaehkäisy on halvempaa ja ajoissa puuttuminen kuin korjaaminen” (H1)

Hankkeen toimintamalleista keskeisimmiksi haastateltavat nostivat esiin liikuteltavuuden ja ketteryyden. Olen yhdistänyt nämä kuvaukset joustavuuden yläluokan alle. Hankkeessa toimintaa pyritään haastateltavien mukaan tekemään ikääntyneen näkökulmasta ja toimimaan joustavasti. Kaksi haastateltavaa nosti esiin toiminnan konkreettisen joustavuuden, koska se ei ole sidottu mihinkään toimitilaan. Liikkuva neuvontapiste voi kulkea myös erilaisilla liikennevälineillä. Haastateltavat listasivat käytetyistä kulkuvälineistä henkilöauton, palvelubussin, matkailuauton, kirjastoauton ja jalkautumisen. Yksi haastateltava muistutti, että hankkeessa ei saa unohtaa joustavuutta. Hänen mielestään on tärkeää, että hankkeen neuvontapisteelle ei luoda tiettyjä pysyviä pysähdyspaikkoja, sillä urautuminen vesittäisi liikkuvuuden ja joustavuuden.

”tää on suhteellisen ketterä ja edullinen malli jatkossa mutta tämä kehittämistyö arviointineen yhteistöineen ja raportteineen on ollut aika hurja” (H5)

Hankkeen pysäkeillä neuvonnan ja ohjauksen pariin houkuttelemiseksi on käytetty apuna toiminnallisia menetelmiä, jotka haastateltavat näkivät pääasiassa hyväksi toimintatavaksi. Sisäänheittoina käytettyjen toiminnallisten menetelmien käytön sekä pop up -vapaaehtoisuuskahdellisuuden tarjoamisen kolme haastateltavaa mainitsi vähentävän kynnystä hakea apua ikääntyneitä askarruttaviin kysymyksiin ja ohjaukseen tarttumiseen. Yhden haastateltavan kertoman mukaan ikääntyneet eivät välttämättä tunnista omaa avuntarvetta tai he eivät muuten rohkene esittää kysymyksiä. Hänen mukaansa toiminnalliset ja sosiokulttuurisen innostamisen menetelmät ovat toimineet keskusteluyhteyden avaamiseen ikääntyneiden kanssa. Helppo osallistuminen kertaluontoisten hyvien tekojen ja pop up -vapaaehtoisuuden myötä nähtiin haastateltavien mukaan lisäävän osallisuutta ja hyvinvointia.

”se menetelmä on niin kuin sisäänheitto että tulepa tekemään vaikka tällaisia nipsutöitä ja samalla voi niistä mieltä painavista asioista puhua toiminnan kautta ihmisten on helpompi avautua siitä että itse asiassa ei pärjää siivouksissa ja arjessa neuvonta tapahtuu siis sen toiminnan ohessa” (H3)

”niiden erilaisten toiminnallisten keinojen ja pop up –keikkojen avulla on löydetty ja tavoitettu eri tyyppisiä ihmisiä” (H5)

Useimmat haastateltavat mainitsivat pop up –vapaaehtoisuuden helpottavan kansalais-toimintaan osallistumista, koska se ei ole niin sitovaa kuin perinteiset vapaaehtoistyön muodot. Yksi haastateltavista toi esiin vapaaehtois- ja järjestötoiminnassa menneillään olevaa murrosta. Hänen mukaansa ihmiset eivät halua enää sitoutua entiseen tapaan tiettyyn järjestöön tai toimintaan, vaan mieluummin halutaan löytää joustavia ja vaihtelevasti erilaisiin elämäntilanteisiin sopivia muotoja osallistua ja tehdä vapaaehtoistyötä. Tähän saumaan hänen mielestään pop up -vapaaehtoistoiminnalla pystytään vastaamaan. Hänen kokemuksensa mukaan pop up -vapaaehtoisuus voi johtaa edelleen sitovampaan vapaaehtoistoimintaan osallistumiseen.

”semmoinen iso muutos on tietty tärkeä huomata että kaikki ihmiset ei halua perinteiseen vapaaehtoistoimintaan ja sitoutua pitkäksi ajaksi ja on kaivattu vähän erilaisia vapaaehtoistoiminnan muotoja niin tässä tämä pop up- tempaukset on tullut oikeeseen kohtaan että ihmiset voi osallistua helposti sitoutumatta ja sitä kautta lähteä ehkä syvemillekin vesille jos heitä kiinnostaa” (H5)

Hankkeen käytännön toimintamalleihin lukeutuva resurssien säästö yhdistää alaluokat työparityöskentely, ylisektorinen yhteistyö ja päällekkäisen työn vähentäminen. Hankkeen keskeinen toimintamalli on ollut työntekijöiden kertoman perusteella yhdistää jo olemassa olevia resursseja kuten aikaa, työtaakkaa ja rahaa, uudella tavalla tekemällä julkisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä. Yksi haastateltava muistuttikin, että hankkeen nimi on juuri tämän vuoksi Liikkuva resurssikeskus. Haastattelujen perusteella yhteistyö kolmannen ja julkisen sektorin välillä on sujunut alusta asti hyvin. Hankkeessa kaupungin ja järjestön työntekijä tekevät työtä yhdessä. Työntekijöiden mukaan työhön on lähdetty ennakkoluulottomasti ja myös esimiestasolta on saatu vahvistusta ja kannustusta työn jatkamiselle.

”työparityöskentelyn kehittäminen ja muodostaminen on ollut tavoitteena ja se on onnistunut todella hyvin eli se arvostus toisten työtä ja eri sektoreiden välistä työtä on lisääntynyt” (H7)

Päällekkäinen työ on useamman haastateltavan havaintojen mukaan vähentynyt, koska ammattilaiset ovat oppineet tuntemaan paremmin toistensa toimintaa. Kaksi haastateltavaa koki, että palveluiden tarjonnan tuntemus on kehittynyt yleisemminkin ammattilaisten ja yhteistyökumppanien keskuudessa ja ikääntyneet ovat saaneet helpommin tarvitsemansa tiedon. Hankkeen neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Menovinkit senioreille -esite on haastateltavien mukaan koettu tärkeäksi paitsi ikääntyneiden myös ammattilaisten taholta nimenomaan eri toimijoiden tarjonnan yhdistävän tiedottamisen vuoksi.

”pääallekkäisyys vähenee ja yhteistyö muihinkin toimijoihin lisääntyy ei enää voi ajatella että on kunnan toimijat ja on järjestön toimijat ja on kolmas sektori tai seurakunnat vaan kaikkien pitäisi tehdä yhdessä tätä se on ammatillista se on tavoitteellista toimintaa me näytettiin malli että me voidaan työskennellä työpareina yli sektorirajojen” (H1)

Taloudellisten resurssien säästämisen näkökulma oli yksi tärkeä aineistosta esiin nousut asia. Haastattelemani työntekijät näkivät, että yhteistyöllä ja tuntemalla eri toimijoiden palvelut pystytään vähentämään pääallekkäistä työtä ja vaikuttamaan kustannuksiin. Useampi työntekijä toi esiin myös ennalta ehkäisevää näkökulmaa taloudellisten säästöjen saamisessa, vaikka yksi muistuttikin, että sen suora mitattavuus on vaikeaa.

Merkittäväksi, asiakasta hyödyttäväksi toimintatavaksi hankkeessa useampi haastateltava nosti verkostojen ja kontaktien yhdistämisen. Se on heidän mukaansa onnistunut konkreettisesti työparityöskentelyn myötä, mihin yhdistyy vielä hankkeen vapaaehtoisten osapuolten verkostot. Hyödyntämällä kaikkien osapuolten verkostot ja tietämyksen saadaan haastateltavien mukaan aikaiseksi asiakkaita entistä paremmin hyödyttävä kokonaisuus.

”entistä useammin meillä on ollut myös vapaaehtoinen mukana eli on kaupungin työntekijä ja järjestötyöntekijä ja vapaaehtoinen siinä vapaaehtoisella on kontaktit ihmisiin ja järjestötyöntekijällä järjestöihin ja kaupungin työntekijällä kaupunkiin ja ne yhdistämällä meillä on tosi toimiva kokonaisuus” (H3)

5.3 Hankkeen toiminnan kehittämiskohdat

Kolmas teema ja viimeinen pääluokka eli hankkeen toiminnan kehittämiskohdat, sisältää haastateltavien ajatuksia hankkeen kehittämisestä. Tähän sisältyy yläluokat arviointi ja mallintaminen. Haastateltavat kertoivat teemahaastatteluissa mitkä ennalta suunnitellut toimintamallit eivät toimineet odotetusti, mihin toimintamalleihin hankkeessa kannattaa panostaa ja millaisia kehityskysymyksiä hankkeesta nousee. Hankkeen toimintamalleissa ei työntekijöiden mukaan ollut varsinaisesti ongelmia. Hankkeessa kehitetty liikkuvamalli nähtiin jo sellaisenaan toimivaksi. Yksi haastateltava muistutti, että takana on jo useamman vuoden kehitystyö, jonka aikana on kokeiltu monenlaista ja tehty työtä sen eteen, että Liikkuva resurssikeskus on kehittynyt nykyiselleen. Muina kehittämiskohtina tuotiin esiin Turun jokaisen kaupungin osan kiertäminen entistä paremmin. Yksi haastateltava nosti esiin myös huolen siitä, etteivät toiminnalliset menetelmät saisi olla

esteenä avun saamiseksi. Kesken hankkeen mukaan tullut maakunnalliselle tasolle laajentuminen tulisi myös huomioida haastateltavien mukaan hanketta kehitettäessä.

Arviointi jakautuu alaluokkiin palautteen kerääminen ja vaikuttavuus. Hankkeen arviointi nähtiin haastavaksi. Suunniteltua haastavampana useampi haastateltava näki palautteen kerääminen. Palautteen saamisessa on ollut ongelmia, koska toiminta on muodoltaan kertaluontoista neuvontaa ja ohjausta eikä pysyvää asiakassuhdetta asiakkaaseen luoda. Vaikuttavuuden mittaaminen liikkuvassa hankkeessa nähtiin vaikeaksi. Tämän vuoksi tilaisuutta vaikuttavuuskyselyn tekemiselle ei ole haastateltavien kertoman perusteella ollut. Hankkeen alussa ei myöskään tehty systemaattista alkuotantaa asiakkaille, jonka olisi voinut toistaa myöhemmin hankkeen aikana ja mitata vaikuttavuutta.

”palautteen saaminen ja sen vaikuttavuuden mittaaminen tältä kohderyhmältä on ollut aika haastavaa koska ne tapaamiset voi olla kertaluonteisia ja jos sää rupeet hirveesti siinä kyseleén niin ei se ole matalankynnyksen toimintaa enää niin me ei olla semmoista tietoa oikein kerätty ja saatu koska se ei ole tuntunut oikein luontevalta” (H5)

Hankkeen mallintaminen selkeämmäksi kokonaisuudeksi muodostui viimeiseksi yläluokaksi. Yksi haastateltu nosti esiin hankkeen epämääräisyyden ja keskeisimmän ytimen terävöittämisen entisestään. Haastatellut näkivät hankkeen kehittämiskohtina sen, että tulisi keskittyä muodostamaan Liikkuva resurssikeskus -hankkeesta napakampi malli ja pyrkiä brändäämään se paremmin esimerkiksi logoa käyttämällä tai säännönmukaistamalla neuvontapysäkkien sijaintia ja kiertoaikataulua kuitenkin muistaen joustavuus ja välttämättä urautumista. Myös yleiseen markkinointiin haastateltavat toivoivat kiinnitettävän huomiota ja panostettavan erityisesti niiden ikääntyneiden tavoittamiseen, jotka jäävät lähes tai täysin kokonaan koteihinsa.

”tässä on ollut hirveästi tavoitteita ja vähän sitä sun tätä ja se ydin on ollut välillä aika kadoksissa mutta mitä enemmän tässä on edetty niin mun mielestä tässä on nää keskeisimmät tavoitteet tosi silleen hyvin toteutuneet” (H5)

”liikkuva neuvonta ja palvelupiste on semmoinen joka mun mielestä olisi perustelua jatkaa miten sitä sitten lähtee kehittämään että se olisi mahdollista juurruttaa myös mutta että siitä tulisi pysyvämpi osa tätä palvelupalettia” (H4)

”semmoista toivetta tuli joskus että olisi tunnistettava niin kuin punkkiauto -tyyppinen minkä bongaisi paremmin että olisi toiveena että olisi tämmöinen pysyvä malli jonka tunnistaisi” (H3)

Lisäksi näiden yläluokkien ulkopuolelle muodostui yksittäisistä palautteista oma luokansa. Tähän palautteeseen kuului eri suuralueiden systemaattisempi kiertäminen sekä

sen huomioiminen, ettei toiminnallisuus näyttäydä neuvontapysäkeillä neuvonnan esteenä. Lisäksi maakunnallisen tason yhteistyöhön toivottiin panostamista jatkokehityksessä.

Kaksi haastateltavaa muistutti siitä, että hankkeessa ei ole onnistuttu kiertämään Turun kaikkia suuralueita tasapuolisesti, vaan vielä on kaupunginosia, joihin hankkeen tulisi jalkautua. Tämä epätasaisuus on johtunut haastateltavien mukaan siitä, että tietyillä alueilla tarve hankkeen palvelulle on ollut niin suurta, että resursseja on painotettu niille toisten alueiden kustannuksella.

”sitten se että kun me ajateltiin jokainen kaupunginosa ja suuralue kiertää hyvin niin siihen ei olla kyllä pystytty eli siihen pitää satsata jatkossa -- vielä on tekemistä kaikissa kaupunginosissa ei ole ehditty saman verran käymään eikä siellä ole ehkä löydetty sitä oikeaa toimintamallia” (H3)

Neuvontapysäkeillä niin sanottuna sisäänheittona käytettävää toiminnallisuutta, kuten taidetyöskentelyä, useampi haastateltava kiitteli ja se nähtiin mataloittavan kynnystä neuvonnan ja ohjauksen kysymiselle. Yksi haastateltava kuitenkin muistutti, että toiminnallisuus ei saa näyttäytyä ehtona muun palvelun saamiseksi.

”vaikka se toiminta siinä ei olisi se olennainen asia niin se luo sen että jostain asiasta voi olla helpompi keskustella toiminnan ääressä silloin toiminnan pitää olla sellaista että siihen ei ole kynnystä osallistua esim. kun on ollut askartelupiste jossa tehtiin kortteja ja jos ei koe olevansa askartelija niin saattoi kävellä sen pisteen ohi mutta olisiko sitten kuitenkin ollut tarvetta sille neuvonnalle ja ohjaukselle niin että siltä se että siinä pitää tuoda esiin se että tarjolla on myös neuvonta- ja ohjausmahdollisuus ilman sitä askarteluakin se askartelu ei ole edellytys sille että saa sitä neuvontaa” (H4)

Haastatteluissa nostettiin esiin myös maakunnallisen mallin, jota on tehty yhteistyössä Kompassi -hankkeen kanssa, kokeilun jatkaminen.

”sieltä maakunnista on kyllä sanottu että tämähän on tosi hyvä tällöinen liikkuva malli ja meillä on nyt muutamia pysäkkejä maakuntiin suunniteltu mutta sen juurrutuksen kannalta olisi hyvä se lisärahoitus vuosi” (H3)

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelu

Väestön ikääntyessä ja huoltosuhteen heikentyessä haasteet vanhustyön toteuttamiseen ovat konkreettisia. Hyvää ja inhimillistä ikääntymistä varmistavia toimintamalleja on tärkeää luoda (Aalto 2008, 15). Liikkuva resurssikeskus –hankkeessa on tehty kehitystyötä tällaisen innovatiivisen ja asiakaslähtöisen mallin luomiseksi. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Liikkuva resurssikeskus -hanketta varten hankkeen hyviä toimintatapoja ja kehittämiskohtia haastatteleamalla hankkeen työntekijöitä. Tutkimuksen perusteella hankkeessa toteutettavalle matalan kynnyksen neuvonnalle ja ohjaukselle sekä alueellisen yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiselle ja synnyttämiselle on tilausta.

1. Miten Liikkuva resurssikeskus -hankkeen toiminta on hyödyksi kotona asuville ikäihmisille?

Tulosten perusteella ikääntynyt asiakas hyötyy Liikkuva resurssikeskus -hankkeessa erityisesti liikkuvuudesta ja saavutettavuudesta, matalasta kynnyksestä, osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemuksesta sekä hankkeen mahdollistamasta palveluiden saamisen oikea-aikaisuudesta. Hankkeen toiminta vastaa asiakkaiden palvelutarpeeseen etenkin tuomalla palvelun lähelle ikääntyneiden omaa elämänpiiriä ja laskemalla kynnystä ottaa osaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäävään toimintaan. Hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin on onnistuttu tutkimuksen tulosten perusteella vastaamaan hyvin: alueellista yhteisöllisyyttä on vahvistettu järjestämällä toimintaa ja tempauksia asuinalueilla, ikääntyneiden osallisuutta on lisätty pop up –vapaaehtoistoiminnan keinoin, ikääntyneiden vaikuttamismahdollisuuksia on lisätty viemällä heidän ääntään kehittämishankkeisiin, sektorien välisen työparityöskentelyn toimintamalli on osoittautunut hyväksi sekä tavoitteiden mukaista neuvontaa ja ohjausta on annettu kaikilla Turun suuralueilla. Hankkeessa on kohdattu ja kuunneltu iäkkäitä sekä jaettu ja koettu iloa. Tulosten mukaan asakkailta saatu palaute on ollut suurimmaksi osaksi positiivista. Ikääntyneet ovat olleet kiitollisia jo siitä, että on tultu lähialueille ikääntyneitä varten, ikääntyneitä kohtaamaan.

Liikkuvuus ja ikääntyneiden arkiseen elinpiiriin jalkautuminen on tulosten perusteella keskeistä asiakkaan näkökulmasta. Palvelua annetaan ikääntyneen näkökulmasta matalalla kynnyksellä ja pyritään toimimaan joustavasti. (ks. Mikkonen ym. 2007, 26; VTKL 2017; Jokinen ym. 2017, 9-11.) Tutkimuksen tulosten perusteella hankkeen

saavutettavuus sekä fyysisesti että sosiaalisesti on keskeinen tekijä, joka erottaa hankkeen muista ikääntyneille suunnatuista toiminnoista kuten palvelukeskuksista tai kiinteistä neuvontapisteistä. Sosiaalinen saavutettavuus eli se, että kokeeko asiakas palvelun kuuluvan hänelle ja kokeeko hän itsensä tervetulleeksi, on tärkeää huomioida. Pie-nillä arkipäiväisillä asioilla on tutkimuksen tulosten mukaan mahdollista parantaa ikään-tyneiden hyvinvointia. Pysähtyminen ja kuunteleminen auttavat, mutta on tärkeää muis-taa myös konkreettiset apukeinot, kuten siivousseteli tai apuvälineet. (ks. Mulari & Sär-kele-Kukko 2016, 7) Hankkeessa on tavoitettu ihmisiä, jotka eivät muuten välttämättä osaisi löytää tarvitsemiaan tukimuotoja. Tästä hyötyvät erityisesti hankkeen asiakkaat, jotka ovat saaneet hankkeen myötä tarvitsemiaan palveluita.

Ikääntyneitä on myös pyritty kuuntelemaan ja heidän tarpeisiinsa vastaamaan hankkeen toimintojen avulla, mikä on omiaan lisäämään osallisuutta ja kunnioituksen kokemusta ja itsenäisyyttä. Tämä mukailee aiempia tutkimuksia ja selvityksiä (Kaartinen-Kou-taniemi 2012, 23-24; Helin & von Bonsdorff 2013, 430). Ikääntyneiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemisen lisääminen taas näkyi siinä, että ikääntyneille on an-nettu mahdollisuuksia suunnitella ja toteuttaa itse toiveidensa mukaista toimintaa. Tär-keää on tutkimuksen tulosten perusteella nimenomaan antaa ikääntyneille mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa toimintaa itse sen sijaan, että palvelu tuodaan heille valmiina. Yhteisöllisyyden lisääminen lähialueilla on perusteltua. Aiempien tutkimusten mukaan, on havaittu, että lähipalvelut tukevat yhteisöllisyyttä, joka lisää turvallisuuden tunnetta ja koettua terveyttä (Salonen 2007, 144; Tiikkainen 2013, 290; Hirvola 2016; 29). Tulos-ten mukaan hankkeen toiminta lisäsi ikääntyneiden palveluiden saavutettavuutta, tasa-arvoisuutta ja oikea-aikaisuutta muun muassa palveluista tiedottamisen myötä. Ikäänty-neet eivät välttämättä tiedä, mistä hakea neuvoa ja ohjausta ongelmatilanteissa (ks. Jo-kinen ym. 2017, 9), tähän hankkeessa on pystytty vastaamaan liikkuvan neuvontapis-teen avulla, joka toteuttaa yhden luukun periaatetta. Palveluiden antamisen oikea-aikai-suus on myös tärkeää. Oikea-aikaisuus vähentää paineita vaativien palveluiden käyt-töön myös aiemman tutkimuksen perusteella. (ks. Caiels ym. 2010, 3-4.) Tutkimuksen tulosten perusteella ikääntyneille ei näytä olevan väliä, mikä taho palvelun tarjoaa ja tuottaa. Tärkeintä heille on, että he saavat tarvitsemaansa palvelua oikeaan aikaan.

2. Mitkä ovat Liikkuva resurssikeskus -hankkeen hyviä toimintatapoja?

Hankkeen käytännön toimintamalleista tulosten perusteella keskeisimmiksi ja toimivim-miksi nousivat liikuteltavuus ja joustavuus, pop up -vapaaehtoistoiminnan mahdollista-minen, toiminnallisten menetelmien käyttäminen ohjauksen ja neuvonnan

sisäänheittoina sekä yhteiskuntasektorien välisen yhteistyön tekeminen. Hankkeessa on kokeiltu tavoitteiden mukaisesti rohkeasti erilaisia toimintamuotoja ja löydetty jopa uusia ilmiöitä kuten seniorisinkkujen yksinäisyys ja saatu ideoita toiminnan synnyttämiseksi ja kehittämiseksi myös ikääntyneiltä itseltään. Hankkeen joustavuus ja liikuteltavuus tuovat etua erityisesti jalkautuvaa työtä tehtäessä, koska toiminta ei ole sidottu mihinkään yksittäiseen toimipisteeseen. Neuvontapisteen tai toiminnallisen pysäkin paikka voidaan valita tarpeen mukaan.

Hankkeen pysäkeillä sisäänheittoina käytetyt toimintamenetelmät näyttävät keskeisenä. Pop up-vapaaehtoistoiminta tarjoaa ikääntyneille mielekkään tavan osallistua ja kokea itsensä merkitykselliseksi. Tutkimuksen perusteella pop up -toiminta vastaa myös ilmiöön, jossa ihmiset eivät halua enää sitoutua perinteisiin vapaaehtoistoiminnan muotoihin. Pop up -toimintaan voi osallistua kertaluontoisesti ja oman elämäntilanteen sallimissa rajoissa. Ikääntyneet ovat voineet kokea osallisuutta osallistumalla ja vaikuttamalla itseään koskevaan toimintaan, mikä voi vähentää syrjäytymistä. (Huovinen ym. 2013, 17; Kairala 2010; Haverinen 2008, 232). Pop up –vapaaehtoistoiminta ja toiminnallisuus laskevat myös tutkimuksen tulosten mukaan kynnystä pyytää ja saada neuvontaa ja palveluohjausta. Toiminnan ohessa kynnys kysyä mieltä askarruttavia asioita laskee. Resurssien säästäminen on keskeinen hankkeen käytännön toteutusta ohjaava tekijä. Myös aiemman tutkimuksen perusteella ehkäisevä vanhustyö voi aikaan saada taloudellisia säästöjä. (Koivula 2013, 18-19; Caiels ym. 2010, 3-4) Hankkeessa on pyritty säästämään paitsi rahaa, myös aikaa ja työmäärää karsimalla päällekkäisten toimintojen tekemistä. Tämä on onnistunut tutustumalla olemassa oleviin eri toimijoiden toimintamalleihin ja lisäämällä yhteistyötä niiden välillä. Tutkimuksen keskeinen tulos on se, että asiakas hyötyy verkostojen ja kontaktien yhdistämisestä. Vapaaehtoisella on kontaktit ihmisiin, järjestötyöntekijällä järjestöpuoleen ja julkisen sektorin työntekijällä julkiseen sektoriin, ne yhdistelemällä saadaan toimiva kokonaisuus. Nämä tulokset korreloivat aiemman tutkimuksen kanssa (Lehtinen 2015, 48-49; Heimo & Oksanen 2004, 48; Hakanen ym. 2007, 77).

3. Millaisia ovat Liikkuva resurssikeskus -hankkeen haasteet ja mitä kehitettävää hankkeessa on?

Useamman vuoden jatkunut hanke on jo ehtinyt muotoutua melko toimivaksi malliksi, eikä kehittämiskohtiin noussut kovin suuria muutoksia vaativia kohtia. Tärkeimpinä kehittämiskohtina nousee hankkeen mallintaminen, luotettavan asiakaspalautteen keräämiseen panostaminen, hankkeen mainontaan sekä brändäykseen panostaminen.

Hankkeessa on kokeiltu paljon kaikenlaista toimintaa ja välillä fokus on ollut vähän hukassa, siksi olisikin tärkeää kirkastaa hankkeen päätavoitteita ja keskittyä niihin. Myös asiakas palautteen saamista tulisi kehittää ja pyrkiä tekemään jonkinlaista vaikuttavuusarviointia. Näihin oman haasteensa tuo se, että asiakkaat ovat pääosin kertaluontoisia, eikä pysyviä asiakkuussuhteita muodostu.

Keskeinen kehittämiskohta on myös mainostamisen kehittäminen ja ikääntyneiden tavoittaminen entistä kattavammin. Helposti syrjään jäävän kohderyhmän eli kotona vähäisin kontaktein ja ilman ulkopuolista apua asuvien ikääntyneiden tavoittaminen olisi ensiarvoista. Haasteena on se, että vaikka hanke jalkautuukin lähiöihin ja katvealueille, sielläkin tavoitetaan eniten jo valmiiksi aktiivisia ikääntyneitä. Hanke ei ole ehtinyt kiertää tasapuolisesti kaikkia Turun suuralueita, vaan osa alueista on jäänyt vähemmälle huomiolle. Tämä epätasaisuus on johtunut siitä, että tietyillä alueilla tarve hankkeen palvelulle on ollut niin suurta, että resursseja on painotettu niille. Toimintaa ollaan laajentamassa mahdollisuuksien mukaan myös maakunnalliselle tasolle. Tutkimustulosten perusteella on tärkeää pitää mielessä tulevaisuuden pysäkkejä suunniteltaessa se, että pysäkkien paikat vaihtelisivat, ettei toiminta urautuisi. Urautuminen vesittäisi hankkeen liikkuvuuden ja joustavuuden. Huomion arvoinen asia hankkeen kehittämisen kannalta on se, että toiminnallisuuteen osallistuminen ei saa näyttäytyä ehtona muun palvelun saamiseksi. Toiminnallisilla pysäkeillä neuvontaa ja palveluohjausta pitää olla helposti lähestyttävästi tarjolla myös niille ikääntyneille, jotka eivät koe toimintaan, kuten askarteluun tai musisointiin, osallistumista luontevaksi itselleen.

6.2 Luotettavuus

Tutkimusetiikka eli hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen sisältää yhteiset pelisäännöt huomioiden paitsi kollegat ja tutkimuskohteen myös rahoittajat tai toimeksiantajat ja yleisön. Tutkija noudattaa myös eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Tutkimus lähtee liikkeelle tutkimuseettisestä keskustelusta ja palaa siihen tieteenalasta riippumatta. Tutkija toimii johdonmukaisesti, laadukkaasti, rehellisesti ja kunnioittaa toisten tekemää tutkimusta. (Vilkkä 2015, 41–42.) Olen pyrkinyt noudattamaan tutkimusta tehdessäni hyviä tieteellisiä käytäntöjä kuten viittaamiskäytäntöjä ja avoimuutta kaikissa tutkimuksen vaiheissa, jotta tutkimuksen luotettavuuden arviointi helpotuisi. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa voidaan puhua tutkimuksen objektiivisuudesta ja totuudesta. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 158.) Määrällisen tutkimuksen

luotettavuutta arvioitaessa käytettävien validiteetin ja reliabiliteetin sijaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta suositellaan arvioimaan tutkimuksen omasta luonteesta käsin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160-161.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa vain yhtä ainoaa ohjeistusta. Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin sen johdonmukaisuus painottuu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163). Laadullisen tutkimuksen pitäisi edetä toteutusvaiheessa silmällä pitäen tutkimuksen jonkinlaista yleistettävyyttä (Vilkkä 2015, 197). Tuomi & Sarajärven mukaan on hyvä arvioida tutkimuksen kohdetta ja tarkoitusta, tutkijan sitoumuksia, aineiston keruuta, tutkimuksen tiedonantajia, tutkija – tiedonantaja -suhdetta, tutkimuksen kestoa, aineiston analyysiä, tutkimuksen luotettavuutta sekä tutkimuksen raportointia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163-164.) Käyn seuraavaksi läpi näitä luotettavuustekijöitä kohta kohdalta.

Tutkimukseni lähtökohtana oli Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:ltä saatu toimeksianto selvittää Liikkuva resurssikeskus –hankkeen käytännön toteutusta. Alkuperäinen tutkimuskysymykseni oli ”Miten Liikkuva resurssikeskus on hyödyksi ikäihmisille, jotka eivät saavu kiinteisiin, jo olemassa oleviin, neuvontapisteisiin?”. Pyrkimykseni oli siis selvittää millaista hyötyä ikäihmiset ovat saaneet Liikkuvasta resurssikeskuksesta ja miten Liikkuva resurssikeskus -hanke on vastannut edellä mainitun asiakkaiden palvelutarpeeseen. Tämä tutkimuskysymys säilyi, mutta jaoin yhden kysymyksen kolmeen osaan: 1. Miten Liikkuva resurssikeskus -hankkeen toiminta on hyödyksi kotona asuville ikäihmisille? 2. Mitkä ovat Liikkuva resurssikeskus -hankkeen hyviä toimintatapoja? 3. Millaisia ovat Liikkuva resurssikeskus -hankkeen haasteet ja mitä kehitettävää hankkeessa on? Ajatuksena oli alun perin selvittää asiaa systemaattisesti hankkeen neuvontapisteillä täytetyistä pysäkkireflektiolomakkeista. Pysäkkirefleksioista oli kuitenkin kirjoitettu jo aiemmin koosteita ja yhteenvetoja, joten olisi ollut turhaa tehdä samaa työtä uudestaan.

Tulin tutkimusentekijän roolissa hankkeeseen täysin ulkopuolelta. Asiakasryhmänä ikääntyneet kiinnostavat minua paljon ja tuntui mielekkäältä tehdä opinnäyte vanhustyöhön liittyen. En tuntenut hanketta enkä sen osapuolia Turun kaupunkia tai Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:tä ennen tutkimusprosessin aloitusta. Tutustuttuani hankkeeseen se tuntui olevan ajankohtainen ja järkevä, mutta monin paikoin sekava. Tein tutkimusprosessin puolivälissä harjoittelun Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:ssä. Omasta mielestäni harjoittelu lisäsi syvempää tuntemustani Liikkuva resurssikeskus -hankkeesta, sillä osana harjoitteluani olin muun muassa mukana hankkeen liikkuvalla neuvontapisteellä viikon ajan.

Keräsin tutkimusaineiston teemahaastatteluilla huhti-toukokuussa 2018. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluita Tein haastattelut suhteellisen lyhyen ajan sisällä. Nauhoitin haastattelut, mikä lisää luotettavuutta ja litteroin kaiken nauhoitetun materiaalin. Haastattelut sujuivat hyvin ja ilman häiriötekijöitä. Alkuperäisen aikataulun mukaan toimeksiantaja toivoi, että tutkimus tulisi valmiiksi jo toukokuun 2018 lopussa. Kevään aikana aikataulu löyhentyi kuitenkin syksyyn 2018. Olin kuitenkin ehtinyt jo pitkälle prosessissa ja sopimaan haastattelupäiviä, joten tein haastattelut ennalta sovitun aikataulun mukaisesti. Muokkasin teemahaastattelukysymyksiä useaan otteeseen, mutta ongelmallisinta tässä oli se, että en ehtinyt tekemään varsinaista koehaastattelua. Sen sijaan olimme käyneet haastattelukysymykset läpi toimeksiantajan kanssa. Lopulta haastattelukysymykset sisälsivät kuitenkin toistoa, mikä näkyi haastattelutilanteissa. Haastateltavat vastasivat kysymyksiin hieman eri järjestyksessä, koska haastattelutilanteet olivat keskustelun omaisia. Kävin haastateltavien kanssa kaikki teemat läpi, mutta kysymyksiin sain joissain tapauksissa vastauksen jo ennen kysymyksen esittämistä. Tämän asian huomioin analysointivaiheessa, koska vastaukset haastattelukysymyksiin eivät menneen kronologisessa järjestyksessä litteroiduissa vastauksissa. Lisäksi haastattelukysymys 7. Millaisia resursseja hankkeen toiminnassa on ollut käytössä? osoittautui turhaksi. Kaikkien haastateltavien vastaukset olivat lähes samanlaisia ja he luettelivat hankkeen työntekijäresurssit ja taloudellisesti hankkeeseen osallistuneet tahot. Saman vastauksen olisin saanut myös hankkeen taustamateriaaleista, joten tämän kysymyksen esittäminen oli turha tutkimuksen varsinaisen tehtävän kannalta.

Tutkimuksen tiedonantajia eli haastateltavia olivat seitsemän hankkeen työntekijää, joista kolme oli Turun kaupungin palkkalistoilta ja neljä Turun Lähimmäispalveluyhdistys ry:n palkkaamia. Haastattelin kaikkia hankkeessa mukana olleita työntekijöitä, joten he muodostivat tutkimuksen perusjoukon. Päädyin haastattelemaan hanketyöntekijöitä asiakkaiden sijaan sen vuoksi, että hankkeen kertaluontoinen toimintamalli tekee asiakkaiden tavoittamisen hankalaksi. Pitkän kyselyn tai haastattelun tekeminen suoraan asiakkaille ei tuntunut luontevalta, koska hankkeen toiminta on matalan kynnyksen periaatteiden mukaista. Uskoin siis saavani vastauksen kysymyksiini haastatteleamalla hankkeen työntekijöitä. Tein haastattelut luottamuksellisina eikä valmiissa opinnäytetyössä käytetty tunnistettavia tietoja haastateltavista. Yhteistyö haastateltavien kanssa sujui hyvin ja mutkattomasti. Keskenäisen tutkimuksen on nähnyt ohjaavan opettajan ja opponijien lisäksi tutkimuksen toimeksiantajan edustaja. Hänen palautteensa keskenäisestä tutkimuksesta eivät koskeneet varsinaista tutkimusosaa, joten nämä kommentit eivät ole vaikuttaneet tutkimuksen tuloksiin.

Aloitin opinnäytetyöprosessin marraskuussa 2017, jolloin aloitin hankkeeseen tutustumisen ja tietoperustan keräämisen. Tutkimushaastattelut tein huhti-toukokuussa 2018. Tietoperustaa kirjoittaessani kevään 2018 aikana mielenkiintoista aiheeseen liittyvää materiaalia löytyi paljon ja rajaamisen kanssa oli välillä haasteita. Tästä näkökulmasta katsoessa on hyvä asia, että tietoperustan kirjoittamisen ja syksyllä 2018 tapahtuneen aineiston analysoimisen väliin jäi lähes koko kesän mittainen tauko, jolloin etäännyin tietoperustasta.

Tutkimusaineiston analysoin käyttämällä teoriaohjaavaa sisällön analyysiä. Aiemmin kirjoittamani tietoperusta ja aihepiiristä hankkimani teoria ovat vaikuttaneet tutkimuksen tekemiseen alusta lähtien ja vaikuttaneet sekä haastattelurunkoon että aineiston käsitteelyyn. Analysoidessani aineistoa tyypittelin ja luokittelin aineistoa. Analyysinrunkona käytin haastattelurungon teemoja, jotka vuorostaan pohjaavat tutkimuskysymyksiin. Pelkistämällä aineistoa ja luokittelemalla sitä, aineistosta nousi ensin 22 alaluokkaa, jotka yhdistelin yhdeksään yläluokkaan ja edelleen teoriaohjaavan analyysin mukaisesti liitin ne sopimaan ennalta tiedettyihin teemoihin eli pääluokkiin. Lähdin siis analyysissä liikkeelle vahvasti aineistolähtöisesti, pitäen kuitenkin teorian mukana koko analyysin ajan. Tulosten tarkastelussa yleistin saamiani tuloksia tietoperustassa ennalta aiheesta tiedettyyn. Tutkimukseni tarkoituksena ei ollut tuottaa suoranaisesti yleistettävää tietoa, vaan tutkia juuri tätä tiettyä hanketta sen työntekijöiden kokemuksista käsin. Tutkimukseni tavoitteena ei ollut myöskään löytää tilastoitavia asioita vaan pyrkiä kuvaamaan haastateltujen työntekijöiden kokemuksia mahdollisimman kattavasti. Päädyin tulososassa esittämään paljon suoria lainauksia, jotta haastateltavien ääni tulisi kuuluviin.

6.3 Lopuksi

Tutkimukseni perusteella haastattelemani työntekijät näkevät Liikkuva resurssikeskus -hankkeen toimivana mallina ja uskovat myös ikääntyneiden turkulaisten aidosti hyötyvän hankkeesta. Tutkimuksen toimeksiantaja eli hanke itse tulee todennäköisesti hyötymään tutkimuksen tuloksista jatkossa toimintaa kehitettäessä. Tutkimus julkaistaan Theseuksessa, jossa se on kaikkien luettavana. Tuloksia esittelen opinnäytetyön esitysseminaarissa. Olen kirjoittanut hankkeeseen liittyen lehtiartikkelin VTKL:n Vanhustyö-lehden numeroon 5/2018. Lisäksi tuloksia esitellään STEA:n Kuntien ja järjestöjen yhteistyön teemarahoituksen tapaamisessa joulukuussa 2018. Liikkuva resurssikeskus -hankkeella menee tällä hetkellä mukavasti, vaikka hankkeen tämän hetkinen rahoitus onkin

loppumassa kuluvan vuoden loppuun. Hankkeelle on haettu kohdennettua toiminta-avustusta eli AK-rahoitusta STEA:lta. Toiminta-avustuksen turvin olisi toiveissa laajentaa Liikkuvan resurssikeskuksen toimintaa myös Turun lähikuntiin. Liikkuva resurssikeskus-hanke palkittiin lokakuussa VTKL:n Vuoden vanhusteko 2018 -tunnustuksella, mikä kertoo siitä, että hanke on ajankohtainen, innovatiivinen ja vaikuttava. Näin hanke on saanut myös valtakunnallista huomiota.

On ollut mielekästä tehdä tätä työtä, sillä se on tehty oikeasta käynnissä olevasta hankkeesta ja tulee suurella todennäköisyydellä myös hyödynnettäväksi hankkeessa. Tutkimusta tehdessäni opin todella paljon monella eri tasolla: teorianäkökulmista aihepiiriin liittyen, tiedonhakua, tutkimuksen tekemistä, ajankäyttöä ja jopa ajattelutaitoja ja kriittisyyttä. Jos nyt aloittaisin alusta, tekisin monia asioita toisin, mikä kertonee paljon siitä, että olen todella oppinut jotain. Työn alkuvaiheessa minulla oli kova kiire päästä työssä eteenpäin, joten hitaampi tahti ja huolellisuus alussa olisi varmasti helpottanut minua myöhemmissä vaiheissa. Opinnäyteprosessin aikana olen joutunut työstämään ja refleктоimaan kirjoittamaani. Jouduin myös moneen otteeseen luopumaan pitkistä pätkistä kirjoittamaani tekstiä ja tekemääni analyysiä, sillä karsittavaa on riittänyt. On ollut kiva huomata, että pidempienkin tekstikokonaisuuksien hallitseminen on minulle mahdollista, sillä en ole aiemmin kirjoittanut näin laajaa tekstiä. Omalle tekstille sokeutuu helposti ja on pitänyt tietoisesti yrittää tarkastella tekstiä kriittisesti. Työtä on ollut kuitenkin mukava tehdä, mihiin mielenkiintoinen aihe ja asiakasryhmä ovat tietysti vaikuttaneet. Olen oppinut paljon vanhuspalvelujärjestelmästä ja sen rakenteista, mikä on herättänyt kiinnostukseni vaikuttamistyöhön, jota ammattilaisena voi tehdä yhteiskunnallisella tasolla asiakkaiden hyväksi. Huomaan myös kehittyneeni ammatillisesta näkökulmasta sosiaalialan tietojen ja taitojen karttuessa sekä erityisesti oman kokemuksen osaamisestani vahvistuessa koko ajan.

Jatkotutkimusta ajatellen olisi mielestäni hyvä selvittää hankkeen asiakkaiden kokemuksia hankkeesta. Jos hanke saa lisärahoituksen asiakastutkimuksen tai seurannan toteuttaminen voisi tulla kysymykseen. Näin voitaisiin mitata Liikkuvan resurssikeskuksen vaikuttavuutta asiakasnäkökulmasta luotettavasti. Hankkeen kehittämisen kannalta ehdotan, että kiinnitettäisiin huomiota erityisesti hankkeen vahvuuksiin eli saavutettavuuteen, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisääviin menetelmiin sekä eri osapuolten väliseen yhteistyöhön. Lisäksi hankkeen parempaa mallintamista ja brändäämistä olisi hyvä tehdä. Muistaen kuitenkin, että ikääntynyt ei ole kiinnostunut siitä, mikä taho palvelun tuottaa, kunhan hän saa tarvitsemansa avun.

LÄHTEET

- Aluehallintovirasto. 2018. Etsivä nuorisotyö. AVI: Helsinki. Viitattu 20.4.2018. <https://www.avi.fi/web/avi/etsiva-nuorisotyö>
- Alueuudistus. 2018. Maakunta- ja sote -uudistuksen yleisesittely. Valtioneuvosto. Viitattu 22.8.2018. <http://alueuudistus.fi/uudistuksen-yleisesittely>
- Caiels, J.; Forder, J.; Malley, J.; Netten, A. & Windle, K. 2010. Measuring the outcome of low-level services: Final Report Annexes. PSSRU. Discussion paper 2727. Canterbury: University of Kent.
- Dahlberg, L. 2004. Welfare relationships: Voluntary organisations and local authorities supporting relatives of older people in Sweden. Tukholma: Stockholm University. Department of Political Science.
- Eräsaari, L. 2007. Suuri kertomus palveluiden tarpeen kasvusta. Teoksessa Eräsaari L. (toim.) Vanhusten arjen tukena. Tampere: Nääsville ry & Tampereen yliopisto.
- Granholm, T. 2008. Julkisen ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö ikääntyneiden kotihoidossa. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hakanen, M.; Heinonen, U. & Sipilä, P. 2007. Verkostojen strategiat – Menesty yhteistyössä. Helsinki: Edita.
- Hakonen, S. 2003. Yhteisösuuntautunut työ. Teoksessa Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus. 205–211.
- Hakonen, S. 2008a. Seniorien toimeentulo ja palvelut – Millainen tulevaisuus edessä? Teoksessa Suomi A. & Hakonen S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus 83–108.
- Hakonen, S. 2008b. Ikäideat ikäkäytäntöjen työkaluiksi. Teoksessa Suomi A. & Hakonen S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 33–52.
- Halla, P., Orvasto, O., Rahunen, S., Nikula, A-M., Pelto-Huikko, A. & Tarvainen, T. 2015. Aikaa, päätä ja sydäntä – Löytävä työ ikäihmisten arjen tukena. Fingerroosin säätio & Tutkimus ja Kehitys Ajatustalo Oy.
- Haverinen, R. 2008. Osallisuutta ja ihmisten kunnioitusta. Teoksessa Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 219–242.
- Heimo, E. & Oksanen, P. 2004. Verkostoista kumppanuuteen. Teoksessa Anttila, M. & Rousu, S. (toim.) 2004. Haravalla kootut: moniasiantuntijuus, strateginen kumppanuus, seudullinen kumppanuus. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto: Suomen kuntaliitto. 47–78. Viitattu 22.2.2018. https://www.innokyla.fi/documents/67330/68710/haravalla_kootut.pdf
- Helin, S. & von Bonsdorff, M. 2013. Palvelujärjestelmä terveyden, toimintakyvykyisyyden ja selviytymisen edistäjänä. Teoksessa Heikkinen, E.; Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 426–441.
- Hietava, S. 2010. Neuvonta – mitä neuvonta voisi olla? Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

- Hirvola, A. 2016. Turvallinen kaupunki näkökohtia rakennetun ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Hoppania, H-K. Karsio, O. Näre, L. Olakivi, A. Sointu, L. Vaittinen, T. & Zechner, M. 2016. Hoivan arvoiset. Vaiva yhteiskunnan ytimessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Huovinen, S. Haatainen, T. Varhila, K. & Myllärinen, T. 2013. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:11. Helsinki: STM.
- Hyyppä, M. T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä: sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyyppä, M. 2013. Sosiaalinen pääoma ja vanheneminen. Teoksessa Heikkinen, E.; Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 101–109.
- Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.
- Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Stakesin raportteja 20/2007. Helsinki: Valopaino.
- Hänninen, K. 2008 Palveluohjaus – täsmäpalvelua ikäihmisille. Teoksessa Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 196–218.
- Jokinen, S.; Lötjönen, A.; Rahunen, S.; Nikula, A-M. & Tarvainen, T. 2017. Paljosta olisin jäänyt, ellen ovea olisi avannut – Löytävän työn tulokset ja vaikuttavuus. Fingerroosin säätiö & Tutkimus ja Kehitys Ajatustalo. Viitattu 23.2.2018. http://www.fingerroos.net/wp-content/uploads/2014/04/Paljosta_olisin_j%C3%A4nnyt_nettiversio-2017.pdf
- Julkunen, R. 2008. Ikä ideana ja tutkimuskohteena. Teoksessa Suomi, A. & Hakonen, S. (toim.) Kuluerästä voimavaraksi. Sosiokulttuurinen puheenvuoro ikääntymiskysymyksiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 15–30.
- Jylhä, M. & Strandberg, T. 2012. Kohti parempaa vanhuutta - ainakin parin askeleen verran. Helsinki: Duodecim. Viitattu 20.4.2018 <https://duodecimlehti.fi/api/pdf/duo10518>
- Jyrkämä, J. 2008. Toimijuus, ikääntyminen ja arkielämä – hahmottelua teoreettis-metodologiseksi viitekehykseksi. Gerontologia 4/2008. Helsinki: Duodecim Oy.
- Jyrkämä, J. 2013. Vanheneminen, arkitilanteet ja toimijuus. Teoksessa Heikkinen, E.; Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 421–425.
- Jönson, H. & Harnett, T. 2015. Socialt arbete med äldre. Tukholma: Natur & kultur.
- Kaartinen-Koutaniemi, J. 2012. Etsivässä työssä. Helsinki: Bookwell Oy.
- Kailio, A-L. 2014. Kotona asuvien ikäihmisten osallisuus hyvinvointipalveluiden suunnittelussa. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Kairala, M. 2010. Osallisuus ikäihmisten näkökulmasta. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Viitattu 25.3.2018. <http://phekaisevatyo.pbworks.com/f/Osallisuus+ik%C3%A4ihmisten+n%C3%A4k%C3%B6kulmasta.pdf>
- Kansalaisareena. 2014. Yksityisen, kolmannen ja julkisen sektorin välinen yhteistyö. Helsinki: Kansalaisareena ry.
- Karjalainen, P. 1999. Kuka auttaa vanhusta – järjestöt ja vanhustyö. Geriatria. Duodecim-lehti. Helsinki: Duodecim. Viitattu 22.2.2018. <http://www.duodecimlehti.fi/api/pdf/duo90406>

Karvonen-Kälkälä, A. 2017. Vanhuksen sosiaalipalvelut. Teoksessa Mäki-Petäjä-Leinonen, A. & Karvonen-Kälkälä, A. Vanhusoikeuden perusteet. Helsinki: Alma Talent. 145–212.

Kautto, M.; Koskinen, S.; Karisto, A.; Kiander, J.; Riihelä, M.; Sällström, R.; Valkonen, T.; Martelin, T.; Sainio, P.; Koskinen, S.; Vaarama, M. & Lehto, J. 2004. Ikääntyminen voimavarana: tulevaisuusselonteon liiteraportti 5. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Kirkon vanhustyön strategia. 2015. Viitattu 20.2.2018. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/DF0ABA2ACB69098AC225770A0037182B/\\$FILE/kirkonvanhustyonstrategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/DF0ABA2ACB69098AC225770A0037182B/$FILE/kirkonvanhustyonstrategia.pdf)

Kohonen, K & Tiala, T (toim.) 2002. Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Helsinki: Sisäasianministeriö.

Koivula, A-K. 2013. Ehkäisevä vanhustyö sosiaalitaloudellisen arvioinnin näkökulmasta. Tampere: Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.

Konttinen E. 2015. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Kolmas sektori. Viitattu 21.2.2018. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Koskinen, S.; Aalto, L.; Hakonen, S. & Päivärinta E. 1998. Vanhustyö. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto ry.

Koskinen, S.; Martelin, T. & Sihvonen A-P. 2013. Väestön määrän ja rakenteen kehitys. Teoksessa Heikkinen, E.; Jyrkämä, J. & Rantanen T. (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 28–35.

Kotikunnas. 2015. Liikkuva resurssikeskus. Turku: Turun lähimmäispalveluyhdistys. Viitattu 24.3.2018 <http://www.kotikunnas.fi/kotikunnas/index.php/projektiit/ajankohtaiset/hankkeet/liikkuva-resurssikeskus>

Kotikunnas. 2017. Toimintasuunnitelma 2018. Turku: Turun lähimmäispalveluyhdistys ry.

Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Sosiokulttuurinen innostaminen vanhempien aikuisten parissa. Helsinki: Finn lectura.

Kurki, L. 2011. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteistyönä. Teoksessa Ruuskanen, P.; Savolainen, K. & Suonio M. (toim.) Toivo sosiaalisessa. Helsinki: Unipress. 39–68.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvluista 980/2012. Annettu Helsingissä 28.12.2012. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

Lehtinen, M. 2015. Verkostoyhteistyötä ja kumppanuutta-yhteisapelillä kohti arjen hyvinvointia. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 23.2.2018. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/88513/lehtinen_mari.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Liikkuva resurssikeskus, Avustushakemus. 2016. Jatkohakemus: Projektiavustus. Turku: Turun lähimmäispalveluyhdistys ry.

Liikkuva resurssikeskus. 2015. Työnkuvaus. Turku: Turun lähimmäispalveluyhdistys ry.

Martelin, T.; Sihvonen, A-P. & Koskinen, S. 2013. Elinaika ja kuolemansyyt. Teoksessa Heikkinen, E.; Jyrkämä J. & Rantanen T. (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 36–49.

Matthies, A-L. 2007. Toisenlainen kolmas sektori. Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysjärjestöt tutkimuksen valossa. THL: Yhteiskuntapolitiikka 1/2007.

Mikkonen, M.; Kauppinen, J.; Huovinen M. & Aalto, E. 2007. Etsivä työ Euroopan syrjäytyneiden väestönosien parissa. Amsterdam: Foundation Regenboog AMOC. Viitattu 21.2.2018. http://www.aftereight.fi/hello/doc/Etsivatyo_Eurooppa.pdf

Mulari, H. & Särkelä-Kukko, M. 2016. Kohti osallisuutta ja sosiaalista esteettömyyttä. Teoksessa Särkelä-Kukko, M. (toim.) Ihmiset kun innostuu, niitä on vaikea pysäyttää – Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä settlementeissa. Helsinki: Settlementiliitto.

Nivala E. 2008. Kansalaiskasvatus globaalien ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kuopio: Snellman-instituutti.

Pietilä, M. & Saarenheimo, M. 2017. Ilmeikäs arki. Tutkimus ikääntyneistä ihmisistä järjestöjen kehittämistoiminnassa. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto. Viitattu 23.2.2018. http://www.vtkl.fi/document/1/2420/291ca7a/Ilmeikas_arki.pdf

Pihlaja, R. 2010. Kolmas sektori ja julkinen valta. Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätiö. Viitattu 21.2.2018. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2010/10/Kolmas_sektori_ja_julkinen_valta.pdf

Pitkälä, K.; Valvanne, J. & Huusko T. 2016. Geriatrien kuntoutus. Teoksessa Tilvis, R.; Pitkälä, K.; Strandberg, T. & Sulkava, R. (toim.) Geriatria. 3.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 445–467

Ratkaisujen Suomi. 2015. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 21.2.2016. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

Ruusuvirta, M. & Saukkonen, P. 2010. Kolmannella lähteellä. Hyvinvointipalveluja kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön aloilta. Kolmas lähde –koordinaatiohanke 2010. Viitattu 21.2.2018 <https://www.innokyla.fi/documents/859508/fd529123-9ad5-45fa-a88c-4b1a218d8de7>

Sainio, P.; Koskinen, S.; Sihvonen, A-P.; Martelin, T. & Aromaa A. 2013. Iäkkään väestön terveyden ja toimintakyvyn kehitys. Teoksessa Heikkinen, E.; Jyrkämä, J. & Rantanen T. (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 50–65.

Salmela, S. & Matilainen, I. 2007. Neuvontakeskustelu. Teoksessa Lyyra, T.-M. & Pikkarainen, A. & Tiikkainen, P. (toim.) Vanheneminen ja terveys. Helsinki: Edita.

Salonen, K. 2007. Haastava sosiaalinen vanhustyössä - avopalveluyöntekijöiden näkemyksiä kotona asuvien vanhusten sosiaalisesta olomuotoisuudesta. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 26.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Seppänen, M., Heinola, R. & Andersson, S. 2009. Hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa käytännössä. Ikäihmisten neuvontakeskuspalvelujen ja ehkäisevien kotikäyntien toteutuminen kunnissa. Helsinki: THL.

Sihvonen, A-P.; Martelin, T.; Koskinen, S.; Sainio, P. & Aromaa A. 2013. Terveet ja toimintakykyiset elinvuodet. Teoksessa Heikkinen, E.; Jyrkämä, J. & Rantanen T. (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 66–71.

Sosiaalihuoltolaki. 1301/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp450427808>

STM. 2018a. Koti- ja omaishoidon uudistuksen alueelliset hankkeet ja niiden tulokset. Viitattu 30.10.2018. <https://stm.fi/koti-ja-omaishoito/rahoitettavat-hankkeet>.

- STM. 2018b. Ehkäisevät palvelut iäkkäille ihmisille. Viitattu 30.10.2018. <https://stm.fi/ikaantyneiden-ehkaisetvat-palvelut>.
- STM. 2017. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2017:6. Helsinki: STM.
- Suomi, A. 2003. Menetelmällisyyden perusteluja. Teoksessa Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus. 107–111.
- Säljö, R. 2000. Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv. Tukholma: Prisma.
- THL, Sote-uudistus. 2017. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sote -uudistuksessa. Viitattu 21.02.2018 <https://www.thl.fi/fi/web/sote-uudistus/palvelujen-jarjestaminen/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistaminen-osana-sote-uudistusta>
- Tiikkainen P. 2013. Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa Heikkinen, E.; Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 284—290.
- Tilastokeskus. 2015. Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste 2015. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 31.1.2018 http://www.stat.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015_2015-10-30_tie_001_fi.html
- Tilvis, R. 2016. Vanhukset sosiaali- ja terveyden huollossa. Teoksessa Tilvis, R.; Pitkälä, K.; Strandberg, T.; Sulkava, R. & Viitanen M.(toim.) Geriatria. 3.uudistettu painos. Helsinki: Duodecim. 57–66.
- Tilvis R. 2006. Hyvä vanheneminen. Geriatria. Helsinki: Duodecim. Viitattu 20.3.2018. <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo95820.pdf>
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- VTKL. 2017. Etsivä vanhustyö löytää näkymättömät. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto. Viitattu 23.2.2018. <http://www.vtkl.fi/fin/toimimme/ajankohtaista/2017/01/etsiva-vanhustylo-lyytaa-nakymattomat/>

Liite 1

HAASTATTELURUNKO

Asiakkaiden hankkeen toiminnasta saama hyöty

1. Miten hankkeen toiminta vastaa asiakkaiden palvelutarpeeseen?
2. Miten toteutunut toiminta on vastannut hankkeen tavoitteisiin?
3. Millaista palautetta asiakkailta on saatu?
4. Mikä on asiakkaiden kannalta tärkeintä hankkeen toiminnassa?

Hankkeen käytännön toiminta

5. Millaisilla toimintamalleja hankkeen toiminnassa on kokeiltu?
6. Mitä hankkeen toimintamalleja pidät hyvinä?
7. Millaisia resursseja hankkeen toiminnassa on käytössä?

Hankkeen toiminnan kehittämiskohdat

8. Mitkä ennalta suunnitellut toimintamallit eivät olekaan toimineet odotetusti?
9. Mihin toimintamalleihin kannattaa erityisesti panostaa jatkossa?
10. Millaisia kehittämiskysymyksiä hankkeen toiminnasta nousee?

Liite 2

SUOSTUMUSLOMAKE

Suostun osallistumaan haastatteluun, jossa selvitetään Liikkuva resurssikeskus -hankkeen käytäntöjä, haasteita, kehittämiskohtia sekä asiakkaiden hankkeesta saamaa hyötyä.

Tällä suostumuksella annan luvan haastatteluun ja haastattelun tallentamiseen sekä aineiston käyttämiseen opinnäytetyötutkimukseen.

Aineistoa tullaan käsittelemään luottamuksellisesti ja haastateltavan yksityisyys turvaten.

Suostun haastatteluun

Suostun haastattelun tallentamiseen nauhoittamalla

Aika ja paikka

Osallistujan allekirjoitus ja nimenselvennys

Silja-Elisa Kujala

Turun ammattikorkeakoulu, sosiaaliala

siljaelisa.kujala@edu.turkuamk.fi